

ДОКЛАД

**За изпълнението през 2017 г.
на Националния план за
изпълнение на Европейската
гаранция за младежта 2014 –
2020 г.**

*Изготвен в изпълнение на т. 3 от
Решение № 267 на Министерския
съвет от 28 април 2014 г.*

СОФИЯ
Март 2018 г.

1. Обща информация

В края на 2013 г., с протоколно решение № 51 от 18.12.2013 г., Министерският съвет (МС) одобри Националния план за изпълнение на Европейската гаранция за младежта 2014 – 2020 г. (НПИЕГМ). Планът обхваща периода 2014 – 2020 г. и е разработен в отговор на Препоръка на Съвета на ЕС от април 2013 г. за създаване на Гаранция за младежта. Съгласно Препоръката, Гаранцията за младежта изисква младите хора да получават добро предложение за работа, продължаване на образованието, чиракуване или стаж в рамките на срок от четири месеца след като останат без работа или напуснат системата на формалното образование.

НПИЕГМ е разработен от Министерството на труда и социалната политика (МТСП), с подкрепа от междуведомствена работна група, в която участваха представители от Министерството на икономиката, Министерството на младежта и спорта, Министерството на образованието и науката, Агенцията по заетостта, Агенцията за социално подпомагане, Националният статистически институт, както и от национално представителните организации на работодателите и на работниците и служителите и на организации от неправителствения сектор.

В изпълнение на Съобщение на Европейската комисия (ЕК), в края на 2013 г. одобреният Национален план бе изпратен в Европейската комисия (ЕК), като Комисията следи неговото изпълнение и оценява напредъка. В отговор на дадените технически бележки и препоръки, НПИЕГМ бе актуализиран с Решение на МС № 267 от 28 април 2014 г.

Структурата на Националния план отразява представения от ЕК формуляр за разработване на национални планове от страните-членки на ЕС и по нея е разработен настоящият доклад, който включва принос от ангажираните институции и организации.¹

2. Изпълнение на схемата за Гаранция за младежта на национално ниво

2.1. Национална Гаранция за младежта на Р България, съгласно Препоръка на Съвета на ЕС от 22 април 2013 г.

Националната гаранция за младежта на България предвижда, че всеки млад човек на възраст от 15 до 24 години (вкл.) ще получи качествено предложение за: работа, продължаване на образованието, чиракуване или стаж, в рамките на 4 месеца след като остане без работа или напусне системата на формалното образование.

В България, предвид законодателното регламентиране на възрастта на младежите, която обхваща лицата до 29 г., в изпълнение на НПИЕГМ се работи и с младежите във възрастовата група 25 – 29 г. (вкл.).

Националното определение за качествено предложение предвижда, че в условията на недостатъчно предлагане на свободни работни места, качествено предложение за работа следва да отговаря на възможно повече от следните критерии: да съответства на образованието/квалификацията на младежа, да е подходящо за здравословното му състояние, да е съобразено с индивидуалния профил на младежа, да предлага устойчивост на заетостта, да отговаря на изискванията за здравословни и безопасни условия на труд, да дава възможност за индивидуалното развитие на младежа. Качественото предложение за младежите от 15 до 18 г. следва да бъде свързано преди

¹ Докладът е разработен от МТСП и съдържа информация, предоставена от МОН, ММС, МИ, АЗ, АИКБ, КТ „Подкрепа“, НСОРБ и НМФ

всичко с връщане в образователната система, както и включване в продължаващо образование и обучение и чиракуване. Качественото предложение за обучение трябва да отговаря на възможно повече от следните критерии: да е съобразено с профила и нагласите на младежа, да е търсено на пазара на труда, да е обвързано с конкретно работно място.

През 2017 г. продължи пълното прилагане на Гаранцията за младежта, спрямо всички млади хора, отговарящи на условията. Практически това означава отправяне на качествено предложение за работа, учене или връщане в образователната система на всеки младеж до 24 г. (вкл.), в рамките на 4 месеца от оставането му без работа или напускане на формалната образователна система. Пълното прилагане на Гаранцията за младежта изискваше, от една страна насочване на значителен финансов ресурс за привличане на работодатели да разкриват работни места за трудова заетост на младежите, както и за обучение, а от друга – използване на капацитета на трудовите посредници за работа с младите хора – за предоставяне на индивидуални услуги за активиране и трудово посредничество.

В резултат от целенасочената работа с регистрираните безработни младежи, през 2017 г. бяха постигнати следните резултати:

Броят на регистрираните безработни младежи до 29 г. към 31.12.2017 г. е 32 995, с 4 672 по-малко в сравнение с 31.12.2016 г. Тенденция на намаление бележи и броят на регистрираните безработни младежи до 24 г. – от 14 095 към 31.12.2016 г. на 12 451 към 31.12.2017 г.;

- Намалява и средномесечният брой на младежите до 24 г. с продължителност на регистрацията до 4 месеца - с 10.9 % (897 лица) на годишна база, достигайки до 7 340 младежи. Относителният дял, изчислен спрямо общия брой на регистрираните безработни до 24 г., е 56.8 % (при 55.9 % през 2016 г.);
- Делът на безработните младежи до 29 г. в общия брой безработни също намалява: 14.2 % през декември 2017 г. при 14.4 % през декември 2016 г. Положителната тенденция се отнася и за младежите до 24 г., чийто дял към 31.12.2017 г. е 5.5 % (при 5.4 % през декември 2016 г.);
- От общия брой новорегистрирани през 2017 г. безработни младежи до 24 г. (34 714 лица), 22 084 безработни младежи (64%) са включени в обучение или заетост.

Средногодишния брой на регистрираните безработни младежи до 24 г. (вкл.) през 2017 г. е 12 920. Спрямо 2016 г. те намаляват значително – с 12.3 % (1 816 лица). Делът им в общия брой на безработните се увеличава незначително с 0.2 процентни пункта (п.п.) до 5.4%. Делът на безработните младежи с висше образование през периода е 6.8% (при 6.9% през 2016 г.) от всички регистрирани младежи до 24 г. С основно и по-ниско образование са почти половината от младежите до 24 г., като делът им отчита намаление с 0.7 п. п., до 48.6%. Делът на младежите до 24 г. без квалификация и специалност достига 66.6 %. Делът на продължително безработните над една година младежи до 24 г. през 2017 г. на годишна база отчита намаление от 4 п.п. и достига 16.1% от регистрираните безработни младежи до 24 г.

Табл. 1.

**Образователна структура на регистрираните безработни младежи
(средногодишен брой)**

ПОКАЗАТЕЛИ	2017 г.	Прираст спрямо 2016 г. - брой	Прираст спрямо 2016 г. - %	2016 г.
Висше				
Безработни лица - общо	28 103	-3 824	-12,0	31 927
Младежи до 24 г., вкл.	886	-133	-13,0	1 019
Младежи до 29 г., вкл.	4 940	- 594	-10,7	5 534
Средно				
Безработни лица - общо	100 745	-19 639	-16,3	120 384
Младежи до 24 г., вкл.	5 749	- 696	-10,8	6 446
Младежи до 29 г., вкл.	13 951	-1 526	-9,9	15 477
Основно и по-ниско				
Безработни лица - общо	107 903	-24 493	-18,5	132 396
Младежи до 24 г., вкл.	6 285	-987	-13,6	7 272
Младежи до 29 г., вкл.	14 709	-2 278	-13,4	16 987

През периода януари-декември 2017 г. **новорегистрираните младежите до 24 г., извършили регистрация в бюрата по труда като безработни през изминалата година наброяват 2 893 средномесечно**, като намаляват с 13.9% в номинално изражение. Представяват 10.7% от всички новорегистрирани през разглеждания период (при 11.6% през 2016 г.).

Данните на **Националния статистически институт (НСИ) от Наблюдението на работната сила за четвъртото тримесечие на 2017 г.** показват, че коефициентът на младежка безработица (15-24г.) е 11.6% и намалява съществено с 5.8 п.п. спрямо данните за четвъртото тримесечие на 2016 г.

През периода януари-декември 2017 г. регистрираните безработни младежи до 29 г. (включващи и тези до 24 г.) **са 33 600 лица средно през 2017 г.**, а дялът им сред всички безработни представлява 14.2%. Паралелът с 2016 г. показва намаление в абсолютен брой, изразяващо се в 11.6% (4 398 лица), а относителният дял спрямо общия брой регистрирани безработни регистрира ръст от 0.9 п.п. Безработните младежи с висше образование представляват 14.7% (при 14.6% през 2016г.) от всички регистрирани младежи до 29 г. Най-значителен е дялът на младежите с основно и по-ниско образование – 43.8 % от регистрираните безработни младежи до 29 г., като се отчита спад на относителния им дял с 0.9 п.п. спрямо 2016 г. Младежите със средно образование се увеличават и дялът им достига 41.5% от всички регистрирани безработни младежи до 29 г. (при относителен дял от 40.7 % през 2016 г.). В същото време намалява и дялът на младежите без квалификация и специалност и те представляват 59.7 % от общия брой на безработните младежите до 29 г. (при 60.1% през януари-декември 2016 г.).

Табл. 2.

**Професионална структура на регистрираните безработни младежи
(средногодишен брой)**

ПОКАЗАТЕЛИ	2017 г.	Прираст спрямо 2016 г. - брой	Прираст спрямо 2016 г. - %	2016 г.
С работническа специалност				
Безработни лица - общо	57 774	-12 386	-21,4	70 160
Младежи до 24 г., вкл.	2 170	-381	-14,9	2 552
Младежи до 29 г., вкл.	5 657	-663	-10,5	6 320
Специалисти				
Безработни лица - общо	49 673	- 8 164	-14,1	57 837
Младежи до 24 г., вкл.	2 147	-285	-11,7	2 432
Младежи до 29 г., вкл.	7 896	-954	-10,8	8 850
Без специалност и квалификация				
Безработни лица - общо	129 305	-27 405	-17,5	156 710
Младежи до 24 г., вкл.	8 603	-1 150	-11,8	9 752
Младежи до 29 г., вкл.	20 047	-2 780	-12,2	22 828

Новорегистрираните младежите до 29 г. през 2017 г. са 6 627 лица средно на месец, като в числово изражение намаляват с 13.7% при сравнение на годишна база. Представяват 24.5% от всички новорегистрирани през разглеждания период (при 26.5% през 2016 г.).

Данните от Наблюдението на работната сила (провеждано от НСИ) за четвъртото тримесечие на 2017 г. показват, че коефициентът на безработица за възрастовата група 15 - 29 навършени години е 9.4% - с 3.0 процентни пункта по-нисък в сравнение с четвъртото тримесечие на 2016 година.

Тенденция на намаление бележи и броят на младежите до 24 г. (вкл.), чиято регистрация в бюрата по труда е с продължителност до 4 месеца (т.е. целевата група съгласно Препоръката на Съвета на ЕС за създаване на Гаранция за младежта). Средномесечно през годината целевата група включва 7 340 младежи (при 8 165 през 2016 г.). През декември 2017 г. в бюрата по труда са регистрирани 8 015 младежи до 24 г. (с продължителност на регистрацията под 5 месеца), което е с 277 младежи по-малко в сравнение с месец януари 2017 г. и с 319 по-малко в сравнение с месец декември 2016 г.

Брой на младежите до 24 г. (вкл.) с продължителност на регистрацията в дирекция „Бюро по труда“ до 4 месеца (вкл.)

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
2017 г.	8 292	8 180	8 022	7 335	6 201	6 096	6 439	6 515	6 744	7 877	8 369	8 015
2016 г.	11 115	10 743	9 021	7 881	6 517	6 075	6 134	7 041	8 029	8 838	9 118	8 334

2015 г.	11 373	10 918	10 809	9 881	8 380	8 485	8 797	8 842	9 025	10 144	10 636	10 249

Данните от административната статистика на Агенцията по заетостта показват намаление в броя на регистрираните безработни младежи през 2017 г., в сравнение с 2016 г., както общо за страната, така и по области (с изключение на области Велико Търново, Пазарджик, Русе и Силистра за младежите от възрастова група 15 – 24 г., и за област София-град за младежите на възраст 15 – 29 г.).

Регистрирани безработни лица по области (брой)

ОБЛАСТ	към 31.12.2016 г.			към 31.12.2017 г.		
	Регистрирани безработни лица общо	ОТ ТЯХ:		Регистрирани безработни лица общо	ОТ ТЯХ:	
		до 24 г. (вкл.)	до 29 г. (вкл.)		до 24 г. (вкл.)	до 29 г. (вкл.)
1	2	3	4	5	6	7
За страната	261 015	14 095	37 667	232 066	12 451	32 995
Благоевград	16 535	999	2 703	16 228	914	2 637
Бургас	13 374	689	1 946	12 242	633	1 840
Варна	12 952	667	1 957	11 120	538	1 602
Велико Търново	8 435	400	1 158	7 398	405	1 055
Видин	7 233	464	1 088	6 200	401	890
Враца	11 807	767	1 865	10 498	716	1 708
Габрово	2 530	125	355	2 370	124	320
Добрич	7 468	313	883	6 431	243	738
Кърджали	7 012	278	734	6 594	256	668
Кюстендил	5 316	360	887	5 096	294	777
Ловеч	6 951	435	1 076	6 075	354	911
Монтана	9 929	634	1 505	8 088	493	1 217
Пазарджик	13 191	693	1 896	11 888	694	1 777
Перник	3 624	159	481	3 230	166	445
Плевен	13 314	739	1 803	11 807	722	1 697

Пловдив	17 588	1 118	3 165	15 915	1 032	2 730
Разград	6 681	276	696	5 985	234	594
Русе	6 933	317	864	6 563	319	853
Силистра	6 533	306	775	6 106	334	730
Сливен	10 450	714	1 733	8 907	596	1 445
Смолян	7 486	276	804	6 555	223	643
гр. София	9 691	514	1 634	14 305	500	1 936
Софийска	15 246	666	2 113	8 011	504	1 324
Стара Загора	8 877	630	1 491	7 436	553	1 305
Търговище	7 301	291	758	6 105	199	553
Хасково	9 084	445	1 236	7 715	347	940
Шумен	10 302	527	1 308	9 085	457	1 131
Ямбол	5 172	293	753	4 113	200	529

2.2. Партньорски подходи

Изпълнението на НПИЕГМ е в условията на партньорски подход. През 2017 г. продължи работата на Координационния съвет за изпълнение и мониторинг на Плана, създаден към министъра на труда и социалната политика. Проведени бяха две заседания на Съвета, на които бе представяна информация за хода на изпълнение на НПИЕГМ, бе одобрен третия годишен доклад за изпълнението на Плана, както и бяха представени актуални примери и информация, свързани с прилагането на Гаранцията за младежта на ниво ЕС, както и в други държави-членки на ЕС.

Всяка от посочените в НПИЕГМ институция/организация работи, съобразно специфичните си функции, за изпълнение на Плана.

Цялостната организация на работата на Координационния съвет, както и по изпълнението на НПИЕГМ бе осъществена от МТСП. В качеството си на държавна институция, отговорна за планирането и осъществяването на националната политика за заетост, закрила при безработицата и действия на пазара на труда, МТСП има водеща роля в изпълнението на мерки за интеграция на младежите на пазара на труда. В изпълнението на ангажиментите по НПИЕГМ, МТСП бе подпомагано от ***Агенцията по заетостта (АЗ)*** – администрация към министъра на труда и социалната политика за изпълнение на държавната политика по насърчаване на заетостта, професионално ориентиране и обучение на възрастни, както и за извършване на посредническа дейност по информиране и наемане на работа.

АЗ, посредством своите териториални поделения, участва в изпълнението на мерки от двете области на интервенции по Националния план – активиране и интегриране на пазара на труда. АЗ събира, обобщава и анализира данните за регистрираните

безработни младежи, както и относно работата с тях, в зависимост от продължителността на регистрацията им, образователната и професионалната им структура. През 2017 г. АЗ проведе третото регулярно отчитане на изпълнението на Гаранцията за младежта с данни от административната статистика, които бяха изпратени в Европейската комисия.

АЗ, посредством териториалните си поделения (дирекции „Бюро по труда“), предоставя услуги за заетост на регистрираните безработни младежи, а на младежите, които не работят и не учат, но не са регистрирани в бюрата по труда – предоставя информация относно услугите за заетост.

В резултат от Националното рамково споразумение, по инициатива на бюрата по труда бяха подписани и **107 местни споразумения за сътрудничество**: те определят общините, вкл. посредством младежките медиатори, да бъдат водещи в процеса на идентифициране и активиране на младежи от групата NEETs. Част от дейностите, изпълнени през 2017 г. са: предоставяне на услуги по заетост на младежите чрез изнесени работни места; инициативи за участие на младежи в тристранни срещи с работодатели за заемане на свободни работни места, обявени в бюрата по труда; изнесени срещи на терен с неактивни младежи (в екипите за работа на терен са включени ромски медиатори, кейс-мениджъри и младежки медиатори, здравни медиатори, експерти по етнически и интеграционни въпроси, кметовете на малки населени места); реализиране на информационни кампании „Ела и се регистрирай в бюрото по труда“ и др.

Друг механизъм за партньорство са сключените **39 споразумения за осъществяване на съвместни дейности на бюрата по труда с висшите училища**, по които се осъществява регулярен обмен на информация – за свободни работни места, за студенти, желаещи да започнат работа, за провеждане на дни на кариерата, дни на отворени врати и трудови борси и др. Основната цел е осигуряване на достъп на студентите до информация за подходяща трудова реализация и тяхното активизиране в търсенето на услуги по заетост чрез бюрата по труда. В изпълнение на споразуменията се провеждат и стажове на студенти в бюрата по труда.

Министерството на образованието и науката (МОН), като държавен орган, отговорен за дейностите в областта на образованието, обучението и възпитанието в училищата, има съществена роля в изпълнението на мерки и реформи за осигуряването на достъп и качество на образованието и обучението, за превенция на ранното отпадане от образователната система, както и за връщането на младежите в нея.

Ангажиментите на МОН попадат предимно в първата област на въздействие по НПИЕГМ – ранни интервенции и активиране на младите хора, където е ангажирано и **Министерството на младежта и спорта** (ММС). ММС има важна роля в процеса на изпълнение на Гаранцията за младежта като поддържа контакти и осигурява сътрудничество, както с държавните органи, ангажирани с младежката политика, така и с неправителствени организации, чиято дейност е свързана с реализирането на политики за младежки дейности. ММС участва в процеса на планиране, изпълнение и отчитане на младежки политики, вкл. на областно и общинско ниво. ММС е партньор в изпълнението на НПИЕГМ чрез мерките по активиране на младите хора на пазара на труда, осъществявани от Младежките информационно консултантски центрове (МИКЦ), чиято дейност се финансира по Национална програма за младежта (2016 – 2020 г.).

Общините са сред най-важните партньори за изпълнението на Гаранцията за младежта. От една страна, дори и значителен на национално ниво, броят на

неактивните и безработните младежи на местно ниво придобива размери, с които страната ни може да се справи. От друга страна, поставени в специфичната местна обстановка, проблемите на младежите могат да се решат само с предприемането на действия в контекста на местната ситуация и с помощта на местните организации и институции. В тази връзка, през 2017 г. особен принос за изпълнението на НПИЕГМ имаха **общинските администрации**, които са работодатели на младежките медиатори по Национална програма „Активиране на неактивни лица“ – осигуриха условия на медиаторите да изпълняват дейностите си, свързани с идентифициране и активиране на младежи от групата NEETs. Общините участваха и в изпълнението на местните споразумения за сътрудничество в изпълнение на Националното рамково споразумение за реализация на НПИЕГМ, по които те имат водеща роля в активирането на млади хора. В допълнение, **Националното сдружение на общините в Република България** (НСОРБ) информира общините за програми и проекти, които финансират обучения и възможности за работа за младежите. В ежемесечния електронен бюлетин на НСОРБ (<http://www.namrb.org/informacionen-biuletin>) се публикува информация, насочена и към младите хора с предложения за възможности за включване в обучения, стажове, доброволчески инициативи и др. По проекти NOT-GAP „Мрежа от организации и градове, израстващи чрез активно включване“ и LADDER – „Местните власти като двигатели на развитието и повишаване на знанието“, изпълнявани от НСОРБ, е дадена възможност на за 40 младежи да участват в национални и международни обучения по теми, свързани с функционирането на ЕС, планиране и реализиране на младежки инициативи и проекти, провеждане на проучвания, за придобиване на журналистически умения и др.

Национално представителните организации на работодателите и на работниците и служителите, чийто представители участваха в заседанията на Координационния съвет за изпълнение и мониторинг на НПИЕГМ, в качеството си на консултативни организации, също са сред важните партньори в изпълнението на НПИЕГМ. Конкретен принос имат и посредством изпълнението на проекти за заетост и обучение на безработни лица, в които се включват много безработни младежи. Те са финансирани със средства от държавния бюджет за активна политика на пазара на труда, част от НПДЗ-2017г.:

- По проект „Стъпка напред“ (изпълняван от АИКБ) обучение за придобиване на ключови компетентности са приключили 268 младежи до 29 г. (от тях 124 до 24 г.), а 227 младежи до 29 г. са завършили и обучение за професионална квалификация (от тях 116 до 24 г.). 102 от младежите са включени в заетост (от тях 36 са до 24 г.).
- Сред целевите групи по проект „Квалифицирани кадри за бизнеса“ (изпълняван от БСК) са и безработните младежи до 29 г. По проекта са участвали 279 младежи до 29 г. (от тях 113 до 24 г.). По проекта е осигурявано за участниците обучение по ключови компетентности, каквото са завършили 119 младежи до 29 г. (вкл. 39 младежи до 24 г.). 240 младежи до 29 г. (от тях 103 до 24 г.) са завършили обучение за придобиване на професионална квалификация. Осигурена е и заетост на 145 младежи до 29 г. (от които 59 са били до 24 г.).
- Безработни младежи до 29 г. бяха сред целевите групи по проект „КРОС“ (изпълнен от БТПП). По проекта в комплекс от дейности за повишаване пригодността за заетост посредством придобиване на ключови компетентности, професионална квалификация и заетост, са включени 107 младежи до 29 г. Всички са приключили обучение за ключови компетентности (вкл. 33 младежи до 24 г.), а обучение за професионална квалификация са приключили 98

младежи до 29 г. (27 от тях до 24 г.). В заетост са включени 44 младежи до 29 г. (11 от тях до 24 г.).

- Безработните младежи до 29 г., в т.ч. безработни младежи до 25 г., младежи, които нито се обучават, нито са заети бяха една от целевите групи по проект „Нова перспектива II“ (изпълняван от ССИ). В проекта са участвали 58 младежи до 29 г. (вкл. 16 младежи до 24 г.), като са завършили обучение за придобиване на ключови компетентности. 44 от младежите до 29 г. са придобили професионална квалификация (от тях 17 са до 24 г.), а в заетост са включени 12 младежи, половината от които са до 24 г.
- В рамките на проект „Шанс за работа-2017 г.“ (изпълняван от КНСБ) 200 младежи до 29 г. (от тях 82 до 24 г.) бяха обучени по ключова компетентност и са завършили обучение за придобиване на професионална квалификация. 76 от успешно завършилите обучение младежи до 29 г. бяха включени в заетост (27 от тях са до 24 г.).
- По проект „Хоризонти 2“ (изпълняван от КТ „Подкрепа“) безработните младежи до 29 г. бяха сред приоритетните групи. През 2017 г. са включени 230 младежи до 29 г. (от тях 81 до 24 г.). Младежите са участвали в курсове за придобиване на ключови компетентности и професионална квалификация, в субсидирана и несубсидирана заетост. Успешно завършили обучение за придобиване на ключови компетентности са 175 младежи до 29 г. (вкл. 58 до 24 г.), 217 младежи до 29 г. са завършили обучение за придобиване на професионална квалификация (76 от тях до 24 г.), а 114 младежи до 29 г. (33 от тях до 24 г.) са включени в заетост.

В допълнение, КТ „Подкрепа“, в партньорство с фондация „Фридрих Еберт“, организира и проведе през 2017 г. две младежки събития – експертна кръгла маса на тема: „Миграция на младежи и младежка мобилност“ (през м. април в гр. Банско) и международна младежка конференция на тема: „Баланс между сигурност и гъвкавост на труда - младите хора в търсене на устойчиви решения“ (през м. ноември в гр. София), на които са засегнати въпроси, свързани с: политики и програми на ЕС за младежта; мрежата EURES; проблемът с „изтичането на мозъци“; ситуацията на младежите на пазара на труда в България и в други 7 страни-членки на ЕС; предизвикателства пред младежите в търсенето и предлагането на работна ръка. Не на последно място, съвместно с фондация „Каузи“ бе проведено и обучение за 30 младежи на тема „Писане на проекти“.

Организациите, представляващи интересите на младите хора, които бяха привлечени като участници в Координационния съвет, участваха в изпълнението на НПИЕГМ посредством дейностите си, насочени за младежите в контекста на Структурния диалог. По-конкретно, в рамките на инициативите на Националния младежки форум (НМФ) се проведеха следните събития:

- Национална младежка академия (септември – декември 2017 г.), в която участваха повече от 80 младежи от цялата страна. Националната младежка академия-2017 бе разделена на три последователни нива, в рамките на които участниците развиха и придобиха конкретни знания, умения и компетенции за включване като отговорна част от обществото и от пазара на труд:
 - Клас 1 - Демокрация, гражданско участие и младежко включване;
 - Клас 2 - Личностно развитие и общество;

- Клас 3 - Обучение за обучители и посланици на младежкото овластяване.
- годишна Национална конференция по Структурен диалог (30.11.- 02.12.2017 г. в гр. Варна), която събра над 60 активни младежки представители на организации и неформални групи заедно с представители на институциите, отговорни за взимане на решения в сферата на младежките политики в България. По време на конференцията бяха обсъждани темите, свързани с 6^{-ия} цикъл от Структурния диалог и бъдещата Европейска младежка стратегия.
- Международна конференция „Качествена заетост за устойчиво развитие“ (29-30 май 2017 г. в София), организирана със съдействието и в партньорство между НМФ, Фондация „Фридрих Еберт“ и Европейски младежки форум. Бяха дискутирани темите, свързани с възможностите за качествена заетост и за устойчиво развитие, в контекста на дигиталната среда. Подчертавайки увеличаващата се значимост на дигитализацията във всяка индустрия и сфера, бе обсъдена промяната в базовите умения, търсени у служителите, спрямо дигитализацията и новите форми на съвместна работа и колаборация, а също и очакванията в тази насока до 2030.
- Семинар на тема „Нова програма за умения на Европа“ (28 март 2017 г., в Европейския парламент), с участието на представител на НМФ.

В контекста на Гаранцията за младежта НМФ осъществи и следните дейности през 2017 г.:

- по време на Общото събрание на НМФ бе приета „Позиция относно младежката заетост в България и препоръки за нейното повишаване“.
- Проучване относно социалното предприемачество, обвързано с формите на социално предприемачество в България, неговите характеристики, целеви групи и цели.
- НМФ сключи споразумения за работа и младежко включване с общини Пазарджик, Шумен, Горна Оряховица, Смолян. Освен споразумения с общините, НМФ проведе срещи и обучения с младежи и младежки организации от горепосочените общини, както и в общините Велико Търново, Стара Загора, Козлодуй и работи активно на територията на община Варна и Столична община.
- Проект „Гмурни се в социалното предприемачество“, който НМФ изпълнява в партньорство с още седем държави (Македония, Турция, Гърция, Румъния, Бразилия, Южна Африка, Коста Рика). Проектът стартира с локални проучвания/анкети на еко-системата на социалното предприемачество в рамките на всяка от осемте държави. Дейностите по проекта включваха: семинар на тема “Mobility of Youth Workers” (в Румъния); тренинги (в Гърция и Турция); учебно посещение за представяне на успешни практики на социални предприемачи (в България); 7-дневни Job Shadowings във всички държави; финална оценка (в периода декември 2017 г. – февруари 2018 г.).

През 2017 г. приключи изпълнението на стартирания през 2016 г. **Проект² VS/2016/0050 „Повишаване на информираността сред младежите относно Гаранцията за младежта в България“**, финансиран по Програма на Европейския съюз за заетост и социални иновации (ЗиСИ) и изпълнен от МТСП. Конкретен пример за успешно партньорство през 2017 г. бяха проведените информационни дни за популяризиране на Гаранцията за младежта в България, които се състояха в пет

² Информация по Проекта е представена в раздел 2.3., Идентифициране и активиране на младежите, които не учат, не работят и не са регистрирани в бюрата по труда

последователни месеца от януари до май 2017 г. в градовете Шумен, Смолян, Монтана, Русе и Хасково. В рамките на информационните дни младите хора имаха възможност да се информират за услугите, предоставяни от бюрата по труда, за възможностите за професионално обучение в ДП „Българо-германски център за професионално обучение“, за възможностите за включване/върщане в образователната система. С информационни щандове участваха представители на местния бизнес, на национално представителните синдикални организации (КНСБ и КТ „Подкрепа“). В информационните дни участваха безработни младежи от самите градове, но също така от съответния регион – с подкрепата на младежките медиатори, поканите за информационните дни бе отправена и до младежи от групата NEETs.

По Проекта бяха проведени и две кръгли маси (в гр. Пловдив и в гр. Велико Търново), в които участваха, както младежките медиатори, назначени по Национална програма „Активиране на неактивни лица“, така и представители на местните подразделения на работодателските и на синдикалните организации, от Регионалните управления на образованието, бюрата по труда, университетите. Проектът приключи с конференция с международно участие на тема „Гаранцията за младежта – средносрочен преглед на изпълнението“. В конференцията участваха представители на институциите и организациите, партньори на МТСП в изпълнението на Гаранцията за младежта в т.ч. МОН, ММС, АЗ, Националния младежки форум, национално представителните организации на работодателите и на работниците и служителите, представители на академичните среди. На конференцията презентации изнесоха, както представители на Европейската комисия и Международната организация на труда, така и представители на държави-членки на ЕС, работещи по въпросите на младежката заетост в т.ч. Германия, Испания и Чехия.

2.3. Ранни интервенции и активиране

Ранните интервенции включват намаляване и/или предотвратяване на причините, водещи до попадането на младите хора в групата на неактивните лица. Активирането на младежите, които не работят, не учат и не са регистрирани в бюрата по труда, за последващото им включване в заетост, може да бъде предшествано от:

- Връщане в образователната система;
- Регистриране в дирекция „Бюро по труда“;
- Участие в трудови борси, образователни панаири, дни на „Отворени врати“ и др. неформални събития;
- Използване на възможностите, предоставяни от частните трудови посредници.

Предотвратяване на преждевременното напускане и отпадането на младежи от образователната система

Намаляването дела на преждеременно напусналите образователната система е свързано с реализирането на мерки и политики като: организирането и провеждането на информационна политика спрямо младите хора във връзка с избора на професия и кариерно развитие; въвеждане на различни форми на обучение за привличането и задържането на застрашените от отпадане или вече отпаднали от училище. Основна институция, отговорна за осъществяването на инициативите и мерките в тази насока е МОН, което реализира реформи и инициативи за създаването на подходяща среда за намаляване дела на преждевременното напускане на образователната система; за привличането и задържането в различни форми на обучение и за професионална квалификация на вече отпаднали от системата; за издирването и активирането на лица в

училищна възраст, които трайно не учат, не работят и не търсят пътища за социализирането си и/или за участието си в реалния процес на труда.

Стратегическите документи, по които МОН изпълнява политиката си в тази насока, съдържат мерки и действия, допринасящи и за изпълнението на НПИЕГМ:

- Стратегията за намаляване дела на преждевременно напусналите образователната система (2013-2020), приета от Министерския съвет с Протокол № 44 от 30.10.2013 г. и двегодишните планове за изпълнение на Стратегията, приемани също от Министерския съвет (към момента се изпълнява Планът за 2016-2017 г.). С изпълнението на Стратегията се цели разработването и прилагането на политики и мерки за превенция на отпадането и на преждевременното напускане на образователната система; въвеждането на политики и мерки за интервенция към лицата, идентифицирани в риск от отпадане и към тези млади хора, които са напуснали и/или никога не са посещавали училище.
- Национална стратегия за учене през целия живот за периода 2014-2020 г. (приета с РМС № 12/10.01.2014 г.). Стратегията конкретизира състоянието и предизвикателствата пред политиката за учене през целия живот през настоящия програмен период; дефинира принципите; определя визията и формулира стратегическите цели и показатели за напредък. Стратегията се изпълнява с едногодишни планове, приемани от Министерския съвет.
- Реализирането на дългосрочните политики и мерки в областта на професионалното образование и обучение произтичат от заложеното в Стратегията за развитие на професионалното образование и обучение в Република България (2015-2020), приета от МС с Протокол № 43 от 22.10.2014 г. и от Плана за действие в изпълнение на Стратегията.
- От 01.08.2016 г. системата на предучилищното и училищното образование в Р България се регулира от нов Закон за предучилищното и училищното образование. МОН разработи и въведе в практиката държавни образователни стандарти за прилагането на Закона, достъпни на страницата на Министерството.

С оглед на необходимостта от решителни действия за преодоляване на негативните тенденции, свързани с повишения дял на преждевременното напускане на училище, с Решение № 373/05.07.2017 г. на Министерския съвет бе създаден Механизъм за съвместна работа на институциите по обхващане и задържане в образователната система на деца и ученици в задължителна предучилищна и училищна възраст (Механизъм). Прилагането на целенасочени и синхронизирани действия на всички ангажирани в изпълнението на Механизма институции на местно и на национално ниво е интегриран подход, който се очаква да доведе до намаляване дела на преждевременно напусналите училище. Във всяко населено място с училище са създадени екипи за обхват, в които се включват и служители на регионалните служби по заетостта, детска педагогическа стая, представители на местните комисии за борба срещу противообществените прояви на малолетните и непълнолетните, районните здравни инспекции и други институции. Екипите идентифицират необхванатите или отпаднали ученици, изготвят списък с индивидуални конкретни мерки и си взаимодействат с компетентните институции и с родителите за прилагане на комплексен подход от интервенции.

Идентифицирани са 206 387 деца и ученици на възраст от 5 до 18 г., които са отпаднали от образователната система или никога не са били записвани в нея. Сформираните

1 134 екипа са посетили 189 000 деца на общо 207 000 адреса. Върнатите обратно в клас са 21 915, от които повторно са отпаднали 1 221. След първия срок на учебната 2017/2018 г. новоотпаднали са и 4 556 деца и ученици, с които не е работено по механизма. 50% от повторно и новоотпадналите са концентрирани в областите Пловдив, Стара Загора, Бургас, София и Сливен. В резултат от работата на екипите са издадени наказателни постановления и са наложени и глоби на родители.

Работата на екипите по задържане в образователната система на деца и ученици ще продължи и занапред посредством Постановление на Министерския съвет, с което дейността на екипите ще стане постоянна и ще се регламентират ангажиментите на всички институции.

Изготвен е и проект на Национална програма „Заедно за всяко дете“ за съвместната работа по обхват и задържане в образователната система. Тя е на стойност 450 000 лв. и ще съдържа два модула. По първия, с общо 300 000 лв., ще бъдат напълно или частично финансирани командировъчните разходи на членовете на екипите за транспорт, дневни пари и комуникационните разходи. Бенефициенти могат да са детските градини и училищата чрез регионалните управления на образованието. По втория модул ще се предоставят средства за работа в образователни институции в областите, в които има най-голям брой отпаднали ученици, за което са предвидени 150 000 лв.

През 2017 г. стартира, а през м. февруари 2018 г. приключи процесът на изготвяне на проект на План за периода 2018–2020 година за изпълнение на Стратегията за намаляване дела на преждевременно напусналите образователната система (2013-2020) (План). В проекта на План са заложили политики и мерки за превенция и интервенция на отпадането от училище и за компенсиране на ефекта от преждевременното напускане на училище.

Значими акценти в проекта на План са свързани с въвеждането на задължително предучилищно образование за децата от 4-годишна възраст, с прилагането на социални мерки за осигуряване на достъп до образование на деца и ученици от семейства в неравностойно социално положение, с подобряването на работата с родителите и др. Предвидени са и мерки за подобряване достъпа до образование и подобряване качеството на образованието на деца и ученици от уязвими етнически общности.

В проекта на План са включени и интегрирани мерки по модела на дейностите по Механизма. Целта е добрият опит от дейностите, осъществени в изпълнението му, да се превърне в трайна, устойчива политика за превенция на отпадането от училище.

Мерките за реинтеграция на отпадналите и преждевременно напусналите училище и за включване в системата на образованието на тези, които никога не са посещавали училище, са насочени към изграждане на устойчив модел на обвързани усилия на различните институции, вкл. на местно ниво.

Използване на различни форми на обучение за задържане на младежите в образователната система и за завръщане на преждевременно напусналите училище

Прилагането на форми на обучение, различни от дневната, е възможност за продължаване на обучението/образованието от лица в риск от отпадане/отпаднали от формалната образователна система. По-широкото популяризиране и прилагане на

форми, различни от дневната, е основен инструмент за продължаване на обучението на тези лица в гимназиална степен, които по различни причини не могат да се обучават в дневна форма. Прилагането на такива форми е положително за успешното завършване на средно образование за лица над 16 годишна възраст, вкл. и преждевременно напуснали образователната система. В процеса на реинтеграция се залага особено на неприсъствени форми и на такива, които са извън работното време, подходящи за работещите млади хора. Полагат се усилия преждевременно напусналите училище да придобият подходяща за тях професионална квалификация в подходящи форми и съобразно причините за попадане в риск от отпадане. Така например, за лица, които по здравословни причини не могат да се обучават в дневна форма се прилагат други форми, които осигуряват обучение в различни срокове и обстановка, съобразно здравословното състояние на лицето. За учениците със специални образователни потребности, които се обучават в дневна, вечерна, комбинирана, дистанционна форма или в дуална система на обучение, и за ученици с изявени дарби, които се обучават в комбинирана, дистанционна форма или в дуална система на обучение, при необходимост се разработва индивидуален учебен план въз основа на училищния учебен план. В чл. 149 от Наредбата за приобщаващото образование се разпределя учебното време между учебните предмети или модули за придобиване на училищната подготовка в индивидуалния учебен план. Според потребностите, възможностите и способностите на учениците със специални образователни потребности и на учениците с изявени дарби в индивидуалния учебен план се допуска отсъствие в раздел А на учебния предмет физическо възпитание и спорт, когато обучението на ученика по него е невъзможно и това е доказано с медицински документ. Отсъствие в раздел А и/или в раздел Б на учебни предмети, когато обучението на ученика по тях е невъзможно и въз основа на медицински документ, екипът за подкрепа за личностно развитие е препоръчал съответните предмети да не се изучават – за учениците със специални образователни потребности. Намален брой учебни часове по един, повече или по всички учебни предмети, като намаляването в основната степен на образование не може да бъде повече от 50%, а в средната степен на образование – не може да бъде повече от 70% за всеки отделен учебен предмет. Обучението на лица със здравословни проблеми в различни от дневната форми – самостоятелна по здравословни причини, комбинирана, индивидуална – е условие за повишаване на обхвата на такива лица във формалната образователна система.

За лица, които са **напуснали или са в риск от отпадане от формалната образователна система по други причини (социални, семейни, образователни, икономически)** училището осигурява възможности за обучение в различните степени и етапи на образование в други форми. Към тези форми се отнасят: вечерната форма, за лица навършили 16 години, но по изключение може да се приемат и лица навършили 14 години, които поради семейни или социални причини не могат да се обучават в дневна форма. Също така могат да се обучават ученици със специални образователни потребности, но по индивидуален учебен план за разлика от първите две групи, които се обучават по училищен учебен план. Задочната форма е за лица навършили 16 години и тя е се провежда по училищния учебен план, като включва учебни часове, самостоятелна подготовка и полагане на изпити. Самостоятелната форма е по-гъвкава от останалите две други форми и е най-предпочитаната измежду тях. Тя позволява включването на лица, както в задължителна училищна възраст при определени условия, така и на лица на 16 и повече години.

Според данните за прилагането на такива форми през учебната 2017/2018 г., предоставени от Центъра за информационно осигуряване на образованието (ЦИОО) към 01.12.2017 г., а и предвид данните за учебната 2016/2017 г. (актуални към

01.12.2016 г.), както и въз основа на данни за лица на възраст 16 - 25 години, според Европейската стратегическа рамка, и данни за възрастовата група 16 - 29 (вкл.) според българската стратегическа рамка, е налице следната ситуация:

- Общият брой на учащите в другите форми на обучение във всички степени на училищното образование за учебната 2017/2018 г. е 31 235 души, спрямо 36 084 души за учебната 2016/2017 година. Лицата на възраст 16-24 години са 10 328, а в групата на 16-29 годишните попадат 15 200 души.
- За 2017/2018 г. броят на лицата в гимназиалната степен на възраст 16-24 години е 8 670 души, от които 6 224 в самостоятелна форма на обучение, в задочна форма са 1 790, а учащите във вечерна форма са 656. За сравнение, техният брой за изминалата учебна година е бил следния: в самостоятелна форма са участвали 6 674 души, в задочна – 2 199 и във вечерна - 966. През последните две учебни години най-предпочитаната форма на обучение сред „другите” форми на обучение за учащите в основното образование е самостоятелната.
- Лицата на възраст 16-29 години, по данни за 2017/2018 учебна година, се разпределят по следния начин: в гимназиалния етап в самостоятелна форма на обучение се учат 7 500 души, в задочна - 3 478 и във вечерна – 1 058. За сравнение, през учебната 2016/2017 година броят на учащите в самостоятелна форма на обучение в гимназиален етап е 8 666 души, задочна – 4 399 и вечерна – 1 605.

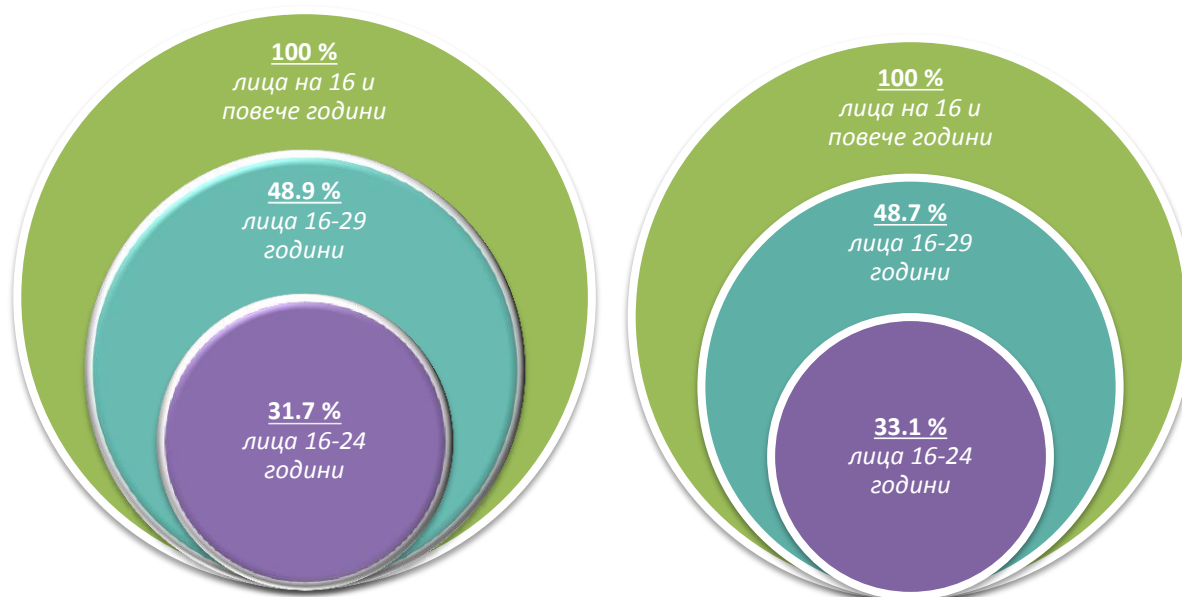
Диаграма 1³.

Дял на учащите на възраст 16-24 и

16-29 години спрямо общия брой на учащите на възраст 16 и повече години

Съпоставка на дяловете на учащите в други форми на обучение на възраст 16-29 г. и 16-24 г. сред учащите на възраст 16 и повече години през 2016/2017 и 2017/2018 учебна година.

³ Диаграма № 1. Дял на записаните (%) в други форми на обучение по възрастови групи 16-24 г., 16-29 г. от общия брой на записаните на възраст 16 и повече години в същите форми на обучение за учебната 2017/2018 г.

2016/2017 учебна година

2017/2018 учебна година

Делът за учебната 2017/2018 г. на лицата на възраст 16-24 е нараснал с 1.4 п.п. спрямо този от 2016/2017 г. Делът на лицата на възраст 16-29 години, учащи в други форми на обучение за 2017/2018 учебна година намалява незначително с 0.2 п.п. спрямо учебната 2016/2017 година.

Общият брой на обучаваните в гимназиална степен във всички форми на обучение към 01.12.2017 г. за учебната 2017/2018 година е над 291 000, а делът на тези в най-предпочитаните три форми, различни от дневната (самостоятелна над 16-годишна възраст, задочна и вечерна) е над 30 000 души (11.1% от всички обучавани в степента). Към 01.12.2017 г. за учебната 2016/2017 г. броят на обучаваните в гимназиална степен е над 291 300, а делът на тези в най-предпочитаните три форми (самостоятелна над 16-годишна възраст, задочна и вечерна), различни от дневната, е 12.38% от всички записани в степента.

За задържане на младежите в образователната система и в изпълнение на Плана за действие за изпълнение на Стратегията за развитието на професионалното образование и обучение в България, през 2017 г. МОН осъществи следните мерки:

- С цел изготвяне на учебна документация, която е задължително условие за качествено провеждане на образователния процес:

- периодично са актуализирани държавните образователни изисквания за придобиване на квалификация по професии за постигане на съответствие с изискванията на пазара на труда;
- разработени са 6 рамкови програми;
- разработени са 1 565 типови учебни планове.

- Проведени са 21 състезания по професии, Панорама на професионалното образование и Национална олимпиада по техническо чертане. В регионални състезания са участвали 703 ученици, в национални състезания – 8 481 ученици.

Привличането и задържането в системата на професионалното образование и обучение е сред задачите, от компетентностите на МОН. За подобряване на кариерното ориентиране в училищата, за ранно идентифициране на потенциални рано-отпадащи от образователната система ученици и за предоставяне на професионално ориентиране, се

изпълнява проект BG05M2OP001-2.001 „Система за кариерно ориентиране в училищното образование“ по ОП „Наука и образование за интелигентен растеж“ (НОИР) с общ бюджет 5 201 235 лв. Изпълнението на проекта приключи на 31.12.2017 г. Към м. декември 2017 г. в дейности по кариерно ориентиране са обхванати 108 454 ученици, 20 387 от които са получили и индивидуални консултации за кариерно консултиране. По етапи и степени на образование разпределението на учениците е както следва: начален етап (I – IV клас) – 13 696 ученици; прогимназиален етап (V – VII клас) – 42 082 ученици; първи гимназиален етап (VIII–X клас) – 19 467 ученици; втори гимназиален етап (XI–XII клас) – 33 209 ученици. От учениците от гимназиалната степен на образование 22 416 са обучаващи се в професионални гимназии. Разработена е Програма за кариерно ориентиране на учениците, която е апробирана в 42 пилотни училища, утвърдени от министъра на образованието и науката. Електронен вариант на програмата е публикуван в Национален портал за кариерно ориентиране на учениците (<http://orientirane.mon.bg/>), а на хартиен носител тя е предоставена в училищната система в сборник с програмни документи „Кариерно ориентиране на учениците“.

През 2017 г. в рамките на проект BG05M2OP001-2.001-0001 „Система за кариерно ориентиране в училищното образование“ по Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж“ е създадена и апробирана Програма за кариерно ориентиране на учениците на ниво училище. Това е нов документ в системата на училищното образование, съобразен с потребностите от кариерно ориентиране на учениците през отделните етапи и степени на образование, който създава условия за целенасочена и системна работа с учениците от I до XII клас, с родителите, бизнеса и останалите, външни на училището, партньори. Програмата за кариерно ориентиране на учениците е достъпна за всички ученици, учители, родители и граждани и е публикувана в Националния портал за кариерно ориентиране на учениците (orientirane.mon.bg).

Резултатите от апробирането на Програмата, възможностите за нейното интегриране в учебно-възпитателния процес в българското училище, както и гарантирането на устойчиво развитие на системата за кариерно ориентиране бяха обсъдени на събития по проекта, проведени през м. октомври 2017 г. В тях взеха участие началници на регионални управления на образованието, ръководители на 28 центъра за кариерно ориентиране, директори на 42 пилотни училища от страната, както и експерти.

Допълнително в дискусияния фокус на тези дейности се поставят и теми, свързани с утвърждаването и развитието на системата за кариерно ориентиране в училищното образование – запазването на 28 центъра за кариерно ориентиране, кадровото осигуряване на дейностите за кариерно ориентиране на ниво училище, поддържането на Националния портал за кариерно ориентиране на учениците, разкриването на училищни клубове „Кариера“, разработването на модул „Училище-пазар на труда“, квалификация на педагогически екипи в училище за работа по кариерно ориентиране и др.

Важно място в тези дейности на МОН заема оценката на учениците, които определят дейностите по кариерно ориентиране като полезни, интересни и важни за тях. 95% от учениците в начален етап и 80% от учениците в прогимназиален и гимназиален етап на образование, участвали в апробирането на Програмата, желаят да продължат заниманията по кариерно ориентиране и през следващите учебни години. 72% от учениците в прогимназиален етап и 69% от учениците в I и II гимназиални етапи биха се включили в занимания по кариерно ориентиране във факултативни учебни часове за допълнителна подготовка. Училищните клубове „Кариера“ се посочват като привлекателно място за информирание и консултиране на ученици и родители, за срещи

с бизнеса и външни партньори. Около 30% от всички ученици заявяват потребност от индивидуални срещи и консултации.

Проект „Система за кариерно ориентиране в училищното образование“ постави основите за развитието на системата за кариерно ориентиране в училищното образование. Внедряването в училищната практика на създадените чрез него базисни информационни, методически и диагностични ресурси ще подпомогнат професионалната реализация и заетост по придобитата квалификация на завършващите средно образование в съответствие с изискванията на пазара на труда.

По отношение реализирането на дуалната форма на обучение - обучение чрез работа (дуалната система на обучение), през 2017 г. са поставени основите на Системата на дуалното обучение, като са осъществени следните мерки:

- Разработени са нови учебни планове и програми.
- Стартирали са партньорства между училища и предприятия за организиране на дуално обучение в професионалните училища.
- Създаден е капацитет на ниво училище и на ниво предприятие – чрез обучение на учители и наставници, както и на национално ниво – чрез обучение на национални експерти и екип към дирекция „Професионално образование и обучение“ в МОН.
- Основан е Форум за дуално образование с участието на над 100 представители на държавни институции, професионални училища, местни власти, работодателски организации, работодатели, синдикати и неправителствени организации.
- Разработени са комуникационна стратегия, Интернет и Фейсбук страница на проект „ДОМИНО“ и You Tube канал.
- На 22 ноември 2017 г. е проведена Национална конференция за дуално обучение в рамките на Европейската седмица на професионалните умения.

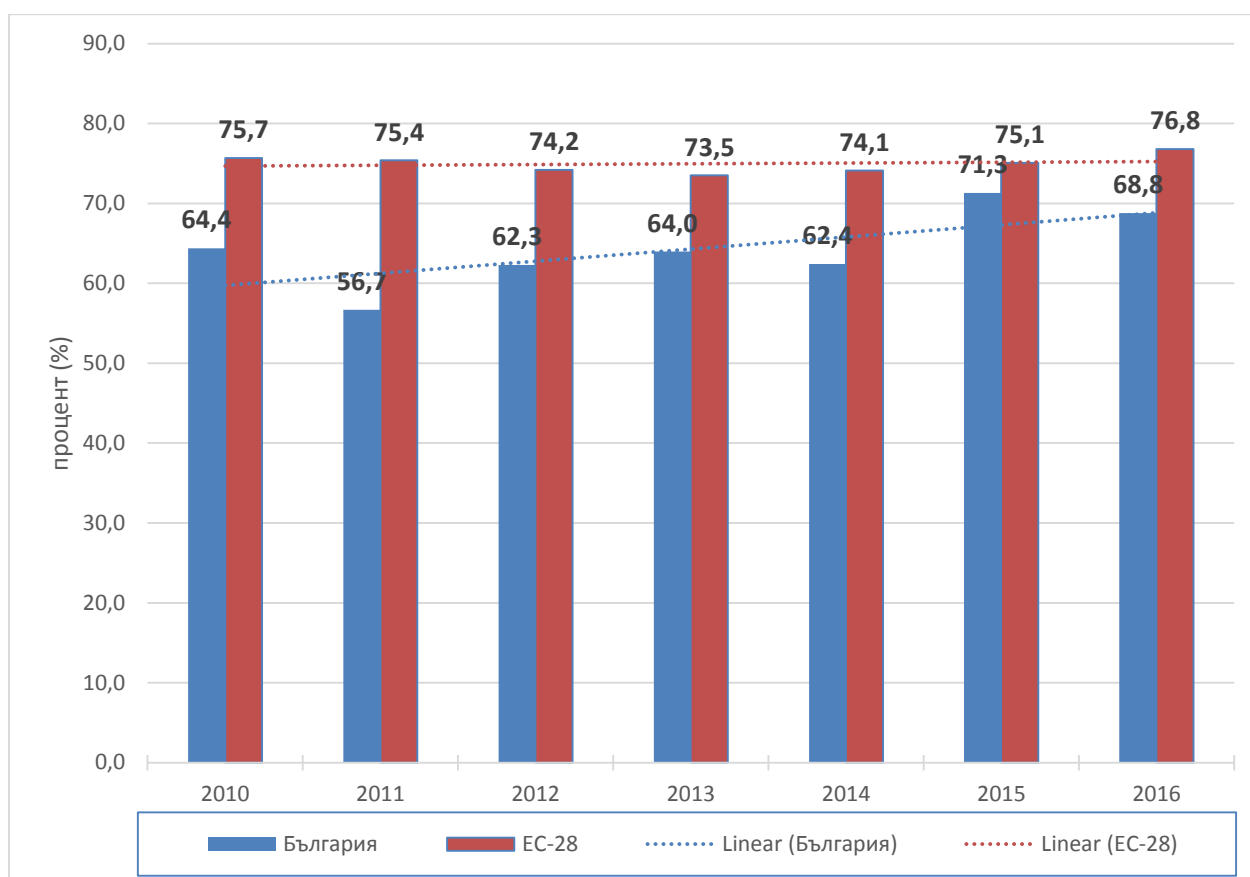
Регламентираната през 2014 г. дуална форма на обучение - обучение чрез работа (дуалната система на обучение), се осъществява по 14 професии в 19 паралелки в 15 професионални гимназии. През 2017 г. е осъществено дуално обучение на 1 332 ученици в 58 паралелки в 24 професионални гимназии с прием след 7-и клас, както и в 31 професионални гимназии с прием след 8-и клас (общо в 16% от професионалните гимназии). Сред професиите и специалностите, включени в дуалната система на обучение, са следните технически професии, за които бизнесът има потребност от кадри на пазара на труда: „Техник на електронна техника“, „Техник на енергийни съоръжения и инсталации“, „Машинен техник – машини и системи с ЦПУ“, „Електротехник“, „Техник по автоматизация“, „Оператор в минната промишленост“, „Техник по транспортна техника“, както и други като „Техник-технолог в дървообработването“, „Приложен програмист“, „Дизайнер промишлен дизайн“ и др.

Графика №1

Дял на зетите на възраст 18-34 години с най-ниска степен на образование - средно образование (ISCED 3), които не са получили образование или обучение през четирите седмици, предхождащи изследването, и четири, след като успешно са завършили най-високата степен на образование (ISCED 4, 5, 6, 7, 8) 1, 2 или 3 години преди изследването⁴

⁴ Източник: Евростат, изследване на работната сила в Европейски съюз

<http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tps00053&plugin=1>

От наблюдавания динамичен ред от *Графика №1* се установява устойчиво развитие на показателя в Р България във времето. С линейна функция е описано неговото развитие (пунктира в синьо), на който се вижда и положителната тенденция на развитие за периода 2010-2016 г. Според данните за 2016 г. по този показател страни като Хърватия, Испания, Румъния, Италия и Гърция се нареждат след нас. Видимо от стойностите на показателя може да отбележим, че осъществявания преход от образованието към пазара на труда в рамките на от 1 до 3 години след завършване на съответните степените на образование *ISCED от 3 до 8 степен* се подобрява.

Действия за ранно предупреждение относно младежи, с високи рискове от отпадане от формалната образователна система

По официални данни на НСИ делът на преждевременно напусналите училище млади хора в Р България е 12.7%⁵ (при 12.9% през 2014 г.) и 10.6 % в ЕС-28. Данните показват⁶, че в Северозападен, Югоизточен и в Южен централен райони се отчита увеличение, докато в Северен централен и в Североизточен е налице намаление на този процент. Най-висок се запазва делът в Северозападен район (27.7%), най- нисък – в Югозападен район на планиране (5.7%, остава непроменен спрямо 2015 г.).

⁵ Данните за 2017 г. са официални на НСИ - <http://nsi.bg/bg/content/4018/%D1%81%D0%BF%D0%B5%D1%86%D0%B8%D1%84%D0%B8%D1%87%D0%BD%D0%B8-%D0%BF%D0%BE%D0%BA%D0%B0%D0%B7%D0%B0%D1%82%D0%B5%D0%BB%D0%B8>

⁶ Данните по райони за планиране са за 2016 г., източник - Евростат

Стратегията за намаляване дела на преждевременното напускане на образованието 2013-2020 определя „ранното предупреждение“ като условие за реализиране на основни политики и мерки за намаляване броя и дела на отпадналите от образование. В допълнение, една от задачите на МОН при изпълнението на НПИЕГМ е свързана с прилагането на мерки за намаляване броя на отпадналите и за прилагането на система за ранно предупреждение. В тази връзка от началото на учебната 2016/2017 г. бе стартиран процесът на апробирането на модела на системата за ранно предупреждение за риск от отпадане от предучилищно и училищно образование. Системата за ранно предупреждение за риск от отпадане от предучилищно и училищно образование, обаче, е с преустановено функциониране. Създаден е Механизъм за съвместна работа на институциите по обхващане и задържане в образователната система на деца и ученици в задължителна предучилищна и училищна възраст, приет с решение на Министерски съвет № 373 от 05.07.2017 г. Предстои публикуването за обществено обсъждане на проект на Постановление на Министерския съвет, с което дейността на екипите ще стане постоянна и ще се регламентират ангажиментите на всички институции.

Чрез създаденият Механизъм са идентифицирани 206 387 деца и ученици на възраст от 5 до 18 години, които са отпаднали от образователната система или никога не са били записвани в нея. Към днешна дата, сформираниите 1 134 екипа са посетили 189 000 деца на общо 207 000 адреса. Върнатите обратно в клас са 21 915, от които повторно са отпаднали 1 221. В момента в изградената междуинституционална информационна система са включени почти 200 общини. След първия срок на 2017/2018 учебна година новоотпаднали са и 4 556 деца и ученици, с които не е работено по Механизма. Екипите от учители, социални работници и полицаи са установили 477 деца в риск, от които 116 са насочени към социални услуги. Най-честите причини за повторното отпадане на децата и ученици са: заминаване в чужбина (35%), преместване на семейството на друг адрес без детето да е било отписано или записано в друга детска градина или училище (18%), нежелание или negliжиране от страна на родителите (18%), здравословни проблеми на детето или родителя (8%) и др.

В допълнение на Механизма, МОН включи в проект на Национална програма „Заедно за всяко дете“ за календарната 2018 г. дейности от Механизма. Програмата се състои от три модула: „Екипи за обхват“, „Подпомагане на екипите“ и „Добри практики за взаимодействие на образователните институции с родителите“. Общото финансиране е в размер на 450 000 лв. в рамките на 2018 г. Дейностите по модулите „Екипи за обхват“ и „Подпомагане на екипите“ се свързва с частичното или пълното подпомагане със следните дейности:

- разработване и прилагане на комплекс от мерки за всяко дете и ученик, които са идентифицирани като необхванати, отпаднали или застрашени от отпадане от образователната система, и взаимодействие с компетентните институции за прилагане на интегриран подход.
- проследяване в Информационната система за развитие на Механизма /ИСРМ/ резултатите от приложените мерки и прилагане на нови мерки при необходимост.
- изготвяне и разпространяване на информационни материали, подпомагащи дейността на екипите за запознаване на родителите и обществеността с мерките за обхвата и задържането на децата и учениците в образователната система – печатни материали, видеоматериали, аудиоматериали.

С проекта на програмата се цели повишаването на ефективността в работата на институциите по обхващане и задържане в образователната система на деца и ученици в задължителна предучилищна и училищна възраст и подобряване на достъпа до

предучилищно и училищно образование и качеството му чрез създаване и поддържане на благоприятна образователна среда за стимулиране и устойчиво образователно развитие.

През 2017 г. МОН предприе три важни стъпки, свързани с изпълнението на Националния план за изпълнение на Европейската гаранция за младежта 2014-2020 г., в частта, свързана с професионалното образование и обучение (ПОО).

Първата стъпка е свързана с подготовката на: Механизъм за план-прием в професионалните гимназии и в паралелките за професионална подготовка в обединените училища, в средните училища и в професионалните гимназии, Комуникационни дейности по реализиране на план-приема за учебната 2018/2019 г. и Индикативен списък на специалностите от професии, за които в рамките на петгодишен период се очаква недостиг на специалисти с професионална квалификация.

Цитираните по-горе документи са изпратени по съответния административен ред на териториалните администрации към министъра на образованието и науката (28 регионални управления на образованието-РУО). Очаква се това да подпомогне подготовката на държавния план-прием за 2018/2019 г. и неговото ориентиране спрямо търсените на пазара на труда професии в изпълнение на чл. чл. 142 - 144 от Закона за предучилищното и училищното образование и чл. чл. 50 - 52 от Наредба № 10 от 01.09.2016 г. за организацията на дейностите в училищното образование.

Втората стъпка е свързана със стартиране на проект „Управление и прогнозиране на формиране на уменията”, насочен към разработване и въвеждане на национална система за наблюдение на прехода на завършилите ПОО към пазара на труда и към по-нататъшно образование и обучение. Проектът е тематична дейност на Европейския център за развитие на професионалното обучение (CEDEFOP). В резултат от дейността ще бъде разработен Тематичен доклад за съществуващите мерки за идентифициране и прогнозиране на уменията на пазара на труда и Пътна карта за координирани действия на отговорните институции и организации за изграждане на общ подход. Ангажирани с тази дейност са представители на МОН, МТСП, АЗ, НАПОО, членовете на Национална експертна група с участието на работодателски организации, БАН и изследователски институции.

Третата стъпка е свързана с изпълнението на модул „Модернизиране на системата на професионалното образование“, който е част от Националната програма „Осигуряване на съвременна образователна среда“. Дейностите по модула целят подобряване на материалната база за провеждане на практическото обучение. За изпълнение на целите на този модул са постъпили 90 проекта от професионални гимназии, а одобрените проекти са 28 броя на обща стойност 1 506 491,48 лв. Изплатените средства са 979 219 лв. В резултат от изпълнението на дейностите по модула са създадени условия за модернизиране на образователната среда за професионално образование чрез съвместно партньорство с бизнеса. Тези резултати са насочени към търсени и перспективни професии и специалности. По този начин държавата е осигурила възможност за работа с най-новото техническо оборудване, чиято основна цел са професионалните умения на младите хора, които те могат да придобиват в реални трудови условия.

Дейностите, свързани с НПИЕГМ 2014-2020 г. са интегрирани и представляват съществена част от процесите на планиране и изпълнение на Националната стратегия за учене през целия живот за периода 2014-2020 г. (НСУЦЖ 2014-2020). Съгласуваният подход за изпълнение е последователно провеждан във всички оперативни документи

(Планове за действие за 2014 г., 2015 г., 2016 г. и 2017 г.), приети или одобрени във връзка с изпълнението на тази Стратегия.

По-конкретно, цитираният подход се проявява в дейностите от НСУЦЖ 2014-2020, свързани с осигуряване на възможности за професионално образование и обучение на заети и безработни лица с приоритет на групата в младежка възраст, в т.ч. и обучения на работното място, в съответствие с потребностите на бизнеса и изискванията за преход към ресурсно ефективна нисковъглеродна и зелена икономика. За изпълнението на тези дейности в Плана за действие за 2017 г., в изпълнение на тази Стратегия, е включена задача 5.8.1. Идентифициране на икономически неактивни младежи на възраст до 29 г. (вкл.), които не са в образование или обучение и не са заети, активирането им за включване на пазара на труда, вкл. чрез обучение за придобиване на професионална квалификация във връзка с последващо наемане на работа след обучението. Същата се изпълнява по схема „Активни“ (2015-2018 г.) по ОП РЧР 2014-2020 г.

Конкретните задачи, свързани с подобряване на ситуацията на младежите на пазара на труда, които кореспондират и с ученето през целия живот, се формулират, изпълняват и отчитат ежегодно на оперативни равнища във връзка с годишните планове за действие в изпълнението на НСУЦЖ 2014-2020. МТСП вече е формулирало и изпратило в МОН предложения за формулиране на задачи в Плана за действие през 2018 г., както и информация за основните параметри на изпълнението на Плана за действие през 2017 г. в изпълнение на НСУЦЖ 2014-2020.

Цитираните по-горе действия осигуряват по-висока степен на кохерентност и ефективност при изпълнението на ключови политики, които се съдържат в НПИЕГМ 2014-2020 г., националните планове за действие по заетостта и годишните планове за действие в изпълнение на НСУЦЖ 2014-2020.

МОН предоставя допълнително финансиране за подобряване на образователната среда като се осигурява съвкупност от условия, фактори и елементи гарантиращи ефективното протичане на образователния процес за постигане на устойчивост при функциониране на системата на предучилищното и училищното образование, чрез пакет от Национални програми за всяка календарна година.

През 2017 г. по Национална програма „Създаване на достъпна архитектурна среда и сигурност в училище“, модул „Създаване на достъпна архитектурна среда“ са финансирани 50 проектни предложения, включително и 11 броя за изграждане на платформени съоръжения, 7 броя покрити рампи, 2 броя асансьора и 2 броя покривни покрития на вече изградени рампи. Изграждането на достъпна архитектурна среда е задължително съгласно чл. 36 от Закона за интеграция за хора с увреждания, независимо от това дали в училището се обучават ученици със специални образователни потребности.

За учебната 2016/2017 г. финансирането за 11-те национални програми за развитие на предучилищното и училищното образование е спомогнало за осигуряване и внедряване на съвременни информационни технологии, за развитие на системата за предучилищно образование, за обучаване на ИТ специалисти, за създаване на безопасна и сигурна среда, повишаване на квалификацията на педагогическите специалисти, за осигуряване на целодневно обучение на ученици, за закупуване на уреди, прибори, пособия и др. дейности.

Младежки информационно-консултантски центрове

Основен ангажимент на ММС в изпълнение на НПИЕГМ е администрирането на проекти по Националната програма за младежта и по-конкретно по Подпрограма 1 – Младежки информационно-консултантски центрове (МИКЦ). МИКЦ предоставят безплатни услуги за младите хора от всички региони на страната, в областта на предоставянето а специализирана информация, консултиране, провеждане на тематични обучения и дейности за организиране на свободното време, с които се подпомага личностното и професионално развитие на българските младежи.

През 2017 г. по Националната програма за младежта са подкрепяни 36 МИКЦ (при 32 през 2016 г.), а с увеличаване на броя им е разширен и обхвата на младите хора, включени в дейностите на центрoвете. По-конкретно, през 2017 г. МИКЦ са обхванали в дейностите си 214 133 младежи от възрастовата група 15-29 г. (вкл. 142 947 на възраст от 15 до 24 г.). 58 912 от младежите, включени в дейности на МИКЦ, са в неравностойно положение (от малцинства, с икономически и/или социални трудности и културни различия, с увреждания и здравни проблеми), 21 759 са безработни, 41 955 са заети, 105 202 са ученици и 41 221 са студенти. От гледна точка на териториалния обхват, 6 061 от обхванатите младежи са от столицата, 98 583 – от големи градове, 69 003 са от малки населени места, а 25 690 живеят в села.

Отчетните данни от работата на МИКЦ показват, че специалистите в тях са предоставили общо 43 994 услуги на младежите в страната. Реализирани са общо 430 обучения, като 123 от тях са тематично свързани със заетостта и активирането на младежите за включване на пазара на труда, предприемачество, кариерно и професионално ориентиране, маркетинг, реклама, работа в екип, бизнес планиране. В обученията са участвали 1 796 младежи до 29 г.

Насърчаване предприемачеството сред младите хора и обучението по предприемачество в училищата

Предприемаческата инициатива е подход за осигуряване на трайна заетост. Министерството на икономиката (МИ) изпълнява мерки, насочени към стартиране на самостоятелен бизнес сред младите хора, стимулиране на предприемаческата инициатива и обучението по предприемачество в средните училища.

През 2017 г. МИ изпълни **проект „Техностарт - 3“**, чрез който със средства от държавния бюджет се финансира създаването на **13 предприятия** от български студенти, докторанти и наскоро дипломирани студенти. По проекта бе предоставена безвъзмездна финансова помощ в размер на до 20 000 лв. за всеки одобрен бизнес план в секторите на промишлеността, научно-изследователската и развойна дейност и иновациите с приложение в биотехнологиите и медицината, машиностроенето, козметиката, производството на хранителни изделия и спорта. Общата стойност на проекта е 248 251 лв.

Целта на проекта е да се насърчи създаването на нови предприятия от млади хора в приоритетни сектори на икономиката. В продължение на година след това МИ ще отчети напредъка по проектите и целесъобразността на изразходване на средствата за закупуване на машини и оборудване, софтуер, за регистрация на патент или полезен модел, за заплащане на наеми, режийни, материали и консумативи.

Насърчаването на предприемачеството сред младите хора и обучението по предприемачество в училищата са сред основните мерки в област „Предприемачество“ от Националната стратегия за насърчаване на малките и средните предприятия 2014-2020 г. В процеса на обучение се следи младите хора да получават знания в областта на

предприемачеството с цел след завършване на образованието си да имат знания да осъществят предприемаческа инициатива. Проект **“stARTs 4”** на МИ се изпълнява за четвърта поредна година и целта му е създаването на тренировъчни предприятия и получаване на знания за стартиране и управление на бизнес от ученици в училищата по изкуствата и в спортните училища.

През 2017 г. проект **“stARTs 4”** работи с 6 училища – 3 училища по изкуствата и 3 спортни училища, които се намират в градовете Перник, Карлово, Враца и Варна. През 2017 г. са създадени 6 тренировъчни предприятия и са обучени в рамките на 60 учебни часа по предприемачество и защита на търговска марка общо 53 ученици. Този проект е важен, тъй като учениците от тези училища имат специфични умения и качества да бъдат успешни предприемачи. Положителните резултати от този проект са доказателство, че обучението по предприемачество на ученици е добра практика и трябва да бъде включено в учебните планове в цялостната система на средното образование в България.

Идентифициране и активиране на младежите, които не учат, не работят и не са регистрирани в бюрата по труда

През 2017 г. продължи изпълнението на дейности за идентифициране и активиране на младежи, които не учат, не се образоват, не работят и не са регистрирани в бюрата по труда (NEETs) – оказвана им е подкрепа за започване на работа, за включване в обучение или връщане в образователната система. За достигане до младежите от групата NEETs и за тяхното активиране продължиха да работят **младежките медиатори, назначени по Национална програма „Активиране на неактивни лица“ в общините с най-висок брой неактивни младежи**. Основната дейност на младежките медиатори е посредничество между икономически неактивните младежи и институциите, които им предоставят подходящите социални, здравни, образователни и др. услуги, допълващи посредническите услуги, предоставяни от бюрата по труда. В работата си младежките медиатори си сътрудничат с трудовите посредници и с ромските медиатори от местните бюра по труда. В процеса на работа през 2017 г. младежките медиатори са осъществили повече от 1 500 срещи за договаряне на съвместна работа с представители на НПО и др. институции/организации на местно ниво. В резултат от проведените срещи, младежките медиатори са осъществили 805 съвместни дейности с представители на НПО и др. институции и организации.

През 2017 г. бе удължено действието на Национална програма „Активиране на неактивни лица“, с което бе дадена възможност младежките медиатори да продължат да работят до края на 2020 г. В допълнение, от началото на 2018 г. бяха увеличени и трудовите възнаграждения на младежките медиатори, което от една страна дава възможност да бъдат задържани на позициите им, а от друга – дава възможност за намиране на качествени младежи, които да изпълняват функциите на младежки медиатори на освободени позиции.

Основна цел в работата на младежките медиатори е активирането на млади хора. Преобладаващата част от активираните през 2017 г. младежи бяха регистрирани в бюрата по труда. В резултат от изпълнението на Националната програма „Активиране на неактивни лица“ в бюрата по труда са регистрирани 5 299 неактивни младежи до 29 г. (при 4 484 през 2016 г.). В допълнение, от ежесечно събираната информация от младежките медиатори за дейността им са видни следните конкретни резултати от работата им през 2017 г.:

- В бюрата по труда са регистрирани 1 756 младежи до 29 г., вкл. 1 009 младежи до 24 г.;
- 450 младежи до 29 г. (от тях 228 до 24 г.) са започнали работа с посредничеството на бюрата по труда;
- 666 младежи до 29 г. са започнали работа с помощта на младежките медиатори, 314 от тях са до 24 г.;
- С повече от 9 хил. младежи до 29 г. (вкл. 5 493 младежи до 24 г.) е осъществен контакт от младежките медиатори, като част от младежите сами са търсили подкрепата на медиаторите;
- 7 882 младежи до 29 г. са идентифицирани като младежи, попадащи в групата NEETs (от тях 4 612 са младежи до 24 г.);
- 8 851 младежи до 29 г. са били консултирани и/или информирани, като 5 371 от тях са младежи до 24 г.;
- 4 546 младежи до 29 г. (вкл. 2 803 до 24 г.) са били подпомогнати при осъществяването на контакт с организация/институция с оглед активирането им.

В рамките на Форум за взаимно учене по Европейската гаранция за младежта, проведен през октомври 2017 г. от Европейската комисия, Националният координатор на Гаранцията за младежта в България и младежният медиатор от община Габрово представиха работата на младежките медиатори, като пример за успешна практика за идентифициране и активиране на младежи от групата NEETs. Във форума участваха над 120 души - представители на ЕК, страните-членки и кандидат-членки и др. (Сърбия, Черна Гора, Турция и др.). Форумът бе открит с видео приветствие към участниците от комисаря по заетостта, социалните въпроси, уменията и трудовата мобилност - Мариан Тейсен. В своето приветствие тя изтъкна високите резултати от изпълнението на Гаранцията, реализираните добри практики, като специално са споменати две практики – младежките медиатори на България и центровете за работа с младежи на Франция.

Значителни дейности за активиране на неактивни младежи се осъществиха и от бюрата по труда. Пример за това са т.нар. **младежки трудови борси**. През 2017 г. са проведени 32, в рамките на които работодателите и младежите се срещат, без предварителни ангажименти. В проведените младежки трудови борси са участвали 3 497 младежи до 29 г. (от тях 1 229 до 24 г.) и 1 306 от тях са започнали работа след участието си в трудова борса (407 от започналите работа са младежи до 24 г.). 27% от постъпилите на работа младежи не са били регистрирани в бюрата по труда.

Неактивните младежи са приоритетна група и по ОП РЧР 2014 – 2020. Програмата има специален инвестиционен приоритет, в който са концентрирани мерки за младежи до 29 г., сред които безработни и неактивни лица от групата NEETs. По отношение на младите хора стартира прилагането на цялостен подход, при който лицето се подкрепя от момента на идентифицирането му като неактивно лице, до осигуряването на подкрепа за интеграцията му на пазара на труда. Предвидените услуги се предоставят не само от АЗ, а се включват и всички заинтересовани страни, включително НПО, работещи с млади хора, частни трудови посредници, социални партньори и др. По-конкретно, **операция „Активни“** по ОП РЧР се изпълнява в периода 2015 – 2018 г. с общ бюджет от 26 000 000 лв. Работата по проектите на бенефициентите започна през 2016 г. и продължи през 2017 г., като към края на 2017 г. в процес на изпълнение са 69 договора на обща стойност 20 349 505,69 лв. По операцията работят широк кръг бенефициенти и партньори: неправителствени организации, работодатели, общини и райони в големите градове, центрове за професионално обучение; социални партньори и др.

Активиране и интеграция в заетост на младежи до 29-годишна възраст (вкл.), които не са нито в образование или обучение, нито в заетост, вкл. не са регистрирани като безработни лица в бюрата по труда, е основният фокус на дейностите в проектите по тази операция. Идентифицирането и мотивирането за активно поведение на пазара на труда, на неактивни младежи от целевата група, е последвано от дейности за включване в заетост, обучение или връщане в образование и обхваща неактивни участници от 15 до 29 г. (вкл.), неангажирани с образование или обучение. Очаква се по операцията да бъдат обхванати 8 700 неактивни участници от посочената група, като 6 500 от тях при напускане на операцията следва да бъдат ангажирани с образование/обучение, да получават квалификация или да имат работа, вкл. като самостоятелно заети лица.

Към края на 2017 г. неактивните младежи на възраст до 29 г. (вкл.), извън обучение или образование, включени в проекти по операцията, са 4383, а включените в заетост или получили квалификация са над 1 800. Не малка част от бенефициентите срещат големи трудности в намирането на представители на целевата група за участие в проектите. Дейностите по одобрените проекти продължават до края на 2018 г.

В края на февруари 2017 г. стартира и изпълнението на операция „Готови за работа”, с конкретен бенефициент Агенцията по заетостта, и ще продължи до края на 2019 г. Проектът е с бюджет 10 млн. лв. и е насочен към активиране на младежи до 29-годишна възраст (вкл.), които не са нито в образование или обучение, нито в заетост, вкл. не са регистрирани като безработни лица, с цел осигуряване на възможност за намиране на работа и трудова реализация.

Операцията реализира нов подход за идентифициране и активиране на неактивни младежи, а именно чрез структурите на Агенция по заетостта в цялата страна. Идентифицираните младежи от групата NEETs се включват в дейности като: информиране и мотивиране на активно поведение на пазара на труда, „Ателиета за търсене на работа“, психологическо подпомагане, насочване към подходящи, съобразени с индивидуалния профил на лицата, мерки за обучение, образование и обучение (осигурява се със собствен ресурс на Агенция по заетостта), трудови борси за срещи на младежи с работодатели. Очаква се до края на 2018 г. най-малко 10 000 младежи до 29 г. (вкл.) да бъдат активирани, с цел улесняване включването им в обученията и заетост. Към 31.12.2017 г. активираните младежи са 1 400.

Важна дейност в процеса по достигане и идентифициране на неактивните младежи е популяризирането на НПИЕГМ и на възможностите, които Плана предоставя за младите хора посредством включените в него мерки и дейности. Това е основна цел на стартиралия през март 2016 г. **Проект VS/2016/0050 „Повишаване на информираността сред младежите относно Гаранцията за младежта в България“**, финансиран по Програма на Европейския съюз за заетост и социални иновации (ЗиСИ). През 2017 г. по проекта бяха изпълнени всички предвидени дейности, с които се популяризира Гаранцията за младежта в България, но също бе подпомогната и работата на младежките медиатори – да споделят своя опит, трудности, да се организират в неформална мрежа, вкл. посредством провеждането на две кръгли маси и изготвянето и разпространението на Наръчник за идентифициране и активиране на младежи от групата NEETs. През 2017 г. екипът по Проекта осъществи всички предвидени дейности по Проекта, а именно:

- Проведен бе избор на експерт, който разработи национален он-лайн портал за Гаранцията за младежта в България (<http://www.yg.mlsp.government.bg/>);
- Избран бе изпълнител, който засне 5 кратки филма, представящи 6 успешни примера, свързани с конкретни младежи, бенефициенти по Гаранцията за младежта. Филмите бяха излъчвани по време на информационните дни;

- Отпечатани бяха информационни и рекламни материали за популяризиране на Гаранцията за младежта и възможностите по нея, като част от изготвените материали бяха предоставени на младежките медиатори, за да ги използват в ежедневната си работа. Проведени бяха 5 информационни дни, на който участваха повече от 700 младежи, вкл. неактивни.
- Проведени бяха две кръгли маси, на които младежките медиатори имаха възможност да се срещнат, да задълбочат сътрудничеството си за обмяна на опит и споделяне на проблеми и успешни подходи, както и да обновят знанията си за възможностите за заетост и обучение, както и за връщане в образователната система, по Гаранцията за младежта в България.
- През май 2017 г. се състоя и заключителната конференция по Проекта, на която бе направен преглед на средносрочното изпълнение на Гаранцията за младежта в България, но също и в ЕС, а и в някои държави-членки на ЕС (Германия, Испания и Чехия).
- След проведен избор на експерт, бе разработен Наръчник за идентифициране и активиране на младежи от групата NEETs. Наръчникът ще бъде полезен за работата на младежки медиатори, които не са участвали в обучение по реда на НП „Активиране на неактивни лица“, както и за различни институции и организации, ангажирани с активирането на младежи. Наръчникът е наличен онлайн на български и на английски език на <http://www.yg.mlsp.government.bg/dokumenti/>.

Проектът приключи в предвидения срок (31 август 2017 г.), като отчетът по изпълнените дейности и финансовия отчет бяха приети от Европейската комисия.

За достигане до неактивни младежи и информирането им се проведеха и допълнителни инициативи от типа „Отворени врати за младежи“ за информиране на младежите. В допълнение към регулярно организираните от АЗ кампании, със средства от ИМЗ бе стартира и нова информационна кампания „Спри да циклиш“ (<http://esf.bg/spri-da-ciklish/>), с която се цели достигане посредством всички информационни канали (радио, телевизия, интернет) до младежите и информирането им за възможностите да бъдат активни – да учат и да работят.

2.4. Подкрепящи мерки за интегриране на пазара на труда

Добавената стойност от изпълнението на Гаранцията за младежта към дейностите за трудова реализация на младежите е краткия срок за предоставянето на оферта и преди всичко – качеството на отправените предложения. Младежите, обект на Гаранцията могат да се възползват от разнообразни възможности, свързани с подпомагане трудовата им реализация:

- Обучение за придобиване на професионална квалификация и/или ключови компетентности, търсени на пазара на труда;
- Подкрепа за намиране на работа на първичния пазар на труда;
- Подкрепа за създаване на работни места за наемане на безработни младежи, регистрирани в бюрата по труда;
- Осигуряване на стажуване на работно място за младежи с образование и квалификация;
- Осигуряване на чиракуване за младежи с ниско равнище на образование и без квалификация;
- Субсидиране на временна заетост;

-Предоставяне на услуги от мрежата на европейските служби за заетост (EURES).

Статистическите данни показват значително подобрене в ситуацията на пазара на труда на младите хора в сравнение с 2013 г., когато бе одобрена Препоръката за въвеждане на Гаранцията за младежта. Въпреки това, в България все още остават предизвикателствата, свързани с трудовата реализация на младежите от най-уязвимите групи – с ниско или нетърсено образование, без професионална квалификация, без професионален и/или трудов опит, без ключови умения и трудови навици, преждевременно напуснали училище, както и загубилите трудова мотивация поради продължителен престой без работа, икономически неактивни и обезкуражени.

Действията за интегриране на пазара на труда включват конкретни мерки и програми, даващи възможност на младите хора да започнат първа работа, да стажуват, чиракуват, да се обучават на работното място или да участват в друга форма на обучение. През 2017 г. се запази принципът младежите да са приоритетна целева група за включване във всички, подходящи за тях, програми и мерки за интеграция на пазара на труда.

С регистрираните в бюрата по труда младежи, чиято регистрация е с продължителност до 4 месеца и попадат в Гаранцията за младежта, работят трудовите посредници, ромските медиатори, кейс-мениджърите и психолозите с цел предоставяне на услуги и отправяне на оферта за включване в обучение и/или заетост. През 2017 г. на всички новорегистрирани младежи до 29 г. (79 522 младежи), вкл. младежите до 24 г. (34 714 младежи), са изготвени индивидуални планове за действие. Младежите са мотивирани за активно поведение на пазара на труда чрез осигуряване на възможности за заетост, чиракуване, стажуване или обучение.

В рамките на 4 месеца от регистрацията, с посредничеството и подкрепата на екипите в бюрата по труда и най-вече на трудовите посредници, през 2017 г. работа са започнали:

- 39 634 младежи до 29 г. (вкл. 14 655 младежи до 24г.) на първичния пазар на труда;
- 13 050 младежи до 29 г. (вкл. 6 146 са младежи до 24г.) по програми и мерки за заетост, стажуване и чиракуване, финансирани със средства, както от държавния бюджет, така и от ОП РЧР.

В различни форми на обучение са включени 2 062 младежи до 29 г. (вкл. 951 до 24 г.). От посочените, 254 младежи до 29 г. (115 младежи до 24 г.) са завършили обучение за придобиване на професионална квалификация в рамките на Двугодишният план за обучение, провеждано от ДП БГЦПО, насочен към изпълнението на комплекс от мерки като информиране, консултиране, професионални обучения, обучения по ключови компетентности, подходящи за упражняване на изучаваната професия/ специалност, както и придобиване на социални умения.

Програми, мерки и операции за заетост и обучение на безработни младежи

Общо в програми и мерки за заетост, финансирани със средства от държавния бюджет са участвали 4 230 младежи до 29 г. (от тях 1 679 до 24 г.). Сред инициативите, осигурили най-голяма заетост за младежи през 2016 г. са:

- Програма „Старт на кариерата”, която дава възможност на младежи със завършено висше образование, до 29-годишна възраст, в рамките на 9 месеца да придобият трудов стаж и опит по своята специалност чрез работа в публичната администрация. През 2017 г. в нова заетост са включени 881 младежи до 29 г.

През м. септември 2017 г. Агенцията по заетостта стартира реализацията на нова Процедура за кандидатстване за работни места в централните ведомства, областните и общински администрации по Програма „Старт на кариерата” за заетост през 2018 г. Обявени бяха 1 999 работни места в централните ведомства, на които младежите имаха възможността да стартират трудовата си реализация. В общинските администрации обявените работни места бяха 647, а в областните управи техният брой бе 56. 1 310 бе общия брой на младежите, подали документи за кандидатстване за работни места в централните ведомства, областните и общински администрации, съобразно утвърдените от министъра на труда и социалната политика квоти. Работодателите проведоха интервюта с кандидатите за всяко работно място и извършиха класиране.

- По мерки за субсидирана заетост, по реда на Закона за насърчаване на заетостта е осигурена заетост на общо 1 169 младежи до 29 г. (от тях 628 до 24 г.). Посредством субсидии, работодателите се насърчават да наемат безработни младежи, вкл. за стажуване, чиракуване или на непълно работно време, съобразно образователно-квалификационния профил на младежа и продължителността на периода на безработица;
- Регионалните програми за заетост и обучение са дали възможност за заетост на 136 младежи до 29 г. (от тях 55 са младежи до 24 г.). Регионалните програми за заетост са специфичен инструмент за решаване на проблемите на местните пазари на труда. С цел създаването на възможност за въздействие на местно ниво за преодоляване на социално-икономическите проблеми и негативни тенденции на пазара на труда, със средства от държавния бюджет през 2017 г. стартира реализирането на 28 регионални програми за заетост, по които 269 работодатели разкриха работни места в изпълнение на дейности от широк диапазон – общественополезни дейности, благоустройство на населеното място, опазване на околната среда, екологични дейности и др. Основната цел на програмите е постигане на трудова и социална интеграция на безработни лица, отдалечени от пазара на труда и подкрепа на икономическия растеж и жизнена среда. Програмите са насочени към специфичните за всяка община групи в неравностойно положение на пазара на труда, в т.ч. и безработни младежи до 29 г.

В Ателиета за търсене на работа за усвояване на знания и умения за търсене на работа и представяне пред работодател, през 2017 г. са включени 25 461 младежи до 29 г., от които 10 835 са младежи до 24 г. Ателиета за търсене на работа се провеждат във всички бюра по труда в страната.

Услугата **индивидуално психологическо подпомагане**, предоставяна от психолозите, назначени по Национална програма „Активиране на неактивни лица”, е предоставена на 1 668 младежи до 29 г., от които 668 са до 24 г. В **групови консултации за психологическо подпомагане** са участвали 2 560 младежи до 29 г., от които 1 171 са до 24 г.

През 2015 г. **мениджърите на случай**, назначени по Национална програма „Активиране на неактивни лица” са предоставили услугата индивидуално консултиране и са осъществили контакт със социални, здравни, образователни и др. институции за преодоляване на пречките за започване на работа на 1 315 младежи до 29 г., от които 507 са младежи до 24 г.⁷

⁷ Данните за постъпилите на работа и включените в обучение и мотивация младежи се отнасят за младежите с регистрация в бюрата по труда до 4 месеца след датата на регистрация. Данните за младежите с предоставена услуга индивидуално консултиране от кейс-мениджър, индивидуално

През 2017 г. бе разгърнато изпълнението на операции по ОП РЧР 2014 – 2020 г., насочени към младите хора, финансирани, както със средства от Инициативата за младежка заетост, така и от ЕСФ. Инвестициите бяха насочени, както към подкрепа наемаването на младите хора в реалната икономика, така и за създаване на основа за успешното им участие на пазара на труда и в бъдеще, посредством инвестиране в обучения. През 2017 г. 9 985 младежи до 29 г. и 4 841 младежи до 24 г. са включени в заетост в рамките на схемите по ОП РЧР.

По проект **“Нова възможност за младежка заетост”**, който се реализира в рамките на схема **„Младежка заетост“** по ОП РЧР се предоставят възможности на младежи до 29 години, включително за стажуване/обучение по време на работа при работодател. Конкурентоспособността на младежите се повишава чрез осигуряване на стажуване или обучение, което ще улесни прехода от образование към заетост и ще доведе до натрупване на ценен професионален опит, необходим за заемане на свободни работни места, заявени от работодатели. През 2017 г. са сключени 1 716 договора с 1 427 работодатели за общо 2655 работни места, от които за стажуване – 927 и за обучение – 1 728 работни места. Изплатените средства през 2017 г. са в размер на 44 225 487.12 лв.

Възможност за интеграция на безработни младежи до 29 г. вкл., регистрирани в ДБТ, в заетост при работодател чрез осигуряване на обучения и субсидия за продължителна заетост, предлага включването в проект **„Обучения и заетост за младите хора“** по процедура за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ № BG05M9OP001-1.005 – „Обучения и заетост за младите хора” на ОП РЧР 2014 – 2020г. През 2017 г. бюджетът на схемата е увеличен на 123 854 936,00лв., а продължителността до 2020 г., с индикатор за изпълнение 24 770 безработни младежи от 15 до 29 г. Проектът се изпълнява на два етапа. По първия етап, който приключи през 2016 г. са финансирани 711 договора, осигуряващи заетост на 12 223 младежи, на стойност 37 540 427,32лв. Непосредствено след приключването на първия етап, стартира вторият, в който освен директна заетост се предоставя възможност за обучение с ваучери на безработните младежи. Броят на подадените заявки по време на първия прием от втория етап на проекта е 2 096 за разкриване на 7 475 свободни работни места. По втория етап на схемата са финансирани общо 1 353 договора за осигуряване на заетост на стойност 15 823 366.32 лв. През първото тримесечие на годината стартира нов прием на заявки за свободни работни места по схемата, в който отпадна ограничението за максималния брой безработни лица, които могат да се наемат от страна на един работодател. Подадени са 2 187 заявки със заявени 12 326 работни места. От тях 2 417 ще преминат през обучения. По втория прием от втория етап по проекта до 31.12.2017 г. са сключени 899 договора за осигуряване на заетост на стойност 15 863 077,32 лв. За периода от 01.01.2017 до 31.12.2017 г. по втория етап на схемата е осигурена заетост на 7 012 младежи. От тях в директна заетост са включени 6 285 лица, а в заетост след преминало обучение са включени 727 лица.

Конкретен принос за трудовата реализация на младите хора и през 2017 г. имат социалните партньори, посредством изпълнението на проекти, финансирани със средства от държавния бюджет за активна политика на пазара на труда, част от НПДЗ-2017 г. (описани в т. 2.2. Партньорски подходи).

3. Финансиране

психологическо подпомагане, групово консултиране, участие в Ателие за търсене на работа и участие в трудови борси се отнасят за всички регистрирани младежи.

Финансирането на НПИЕГМ през 2017 г. бе от средствата от държавния бюджет за осъществяване на активната политика на пазара на труда, както и от средства по реда на ОП РЧР 2014 – 2020 г., в чиито рамки е финансирането от ЕСФ и от Инициативата за младежка заетост (ИМЗ).

Финансирането по реда на ОП РЧР обхваща изпълнението, както на схемите, насочени само към младежи - „Младежка заетост“, „Обучение и заетост за младите хора“, „Активни“, „Готови за работа“, така и останалите схеми, по които младежите са сред целевите групи.

От средствата за активна политика на пазара на труда са финансирани дейности за субсидиране на заетост и обучения, както и за идентифициране и активиране на неактивни младежи (в изпълнение на Национална програма „Активиране на неактивни лица“). По мерки и програми, насочени единствено към младежите са изразходвани средства в размер на 8 086 889 лв., което представлява 10.9% от общо изразходваните за програми и мерки средства от бюджета за активна политика на пазара на труда през 2017 г. В допълнение, младежите се насочват приоритетно и по останалите програми и мерки, изпълнявани от АЗ, подходящи за тях. 17.7% от всички включени в програми и мерки, финансирани със средствата за активна политика на пазара на труда, са били младежи до 29 г. (което съотнесено към изразходваните средства представлява повече от 10 млн. лв.).

4. Оценка и непрекъснато подобряване на схемите

Проследяването на напредъка от изпълнението на действията, насочени към младежите, показва ефектът от действията и гарантира за ефективно използване на средствата. Ето защо важен акцент в изпълнението на НПИЕГМ са оценката и мониторингът на програмите и мерките. Съгласно предвиденото в НПИЕГМ, в България се прилага Методика за мониторинг и оценка на активните програми и мерки на пазара на труда. Пълният цикъл на наблюдение и оценка включва:

- Текущо наблюдение на изпълнението на програмите и мерките: ежемесечно АЗ предоставя в МТСП информация относно изпълнението на програмите и мерките, насочени към младежите. В допълнение, в рамките на дейността на Координационния съвет регулярно се представя информация относно изпълнението на ангажиментите на организациите/институциите, отговорни за изпълнението на НПИЕГМ;
- Годишен анализ и оценка: настоящият доклад представя изпълнението на НПИЕГМ през 2017 г.

В допълнение към текущото отчитане на дейностите по НПИЕГМ и в изпълнение на Методиката за мониторинг и оценка на активните програми и мерки на пазара на труда, през 2017 г. бе проведено изследване на програмите и мерките, финансирани със средства от държавния бюджет по НПДЗ-2015, за оценка на техния брутен и нетен ефект. Оценката е част от проект BG05M9OP001-1.007-0001 „Повишаване ефективността на провежданата политика по заетостта“ по ОП РЧР 2014 – 2020 г., който стартира изпълнението си през 2016 г., когато бе сключен и договорът за провеждане на оценката. Основният въпрос, на който оценката търси отговор при изследване на нетните ефекти от активната политика на пазара на труда е, какво би се случило с лицата, ако не бяха участвали в програмите и мерките.

Изследването показва, че 65.8% от младежите до 24 г., участвали в програми и мерки по НПДЗ-2015 г., през 2017 г. са заети, 2.8% са самонаети, 7.4% се обучават и 24% са

безработни. Позитивни са и резултатите за възрастовата група 25 – 29 г.: общо 71.8% работят или учат, а 27.7% са безработни. Резултатите от изследването показват, че делът на безработните младежи е по-малък от дела на по-възрастните безработни лица, т.е. с увеличаване на възрастта, делът на безработните също се увеличава. Съществува и превес в дела на наетите младежи (общо наети и самонаети) над дела на по-възрастните наети.

Статус на пазара на труда през 2017 г. на изследваните лица, според тяхната възраст (%)

<i>Статус на пазара на труда</i>	<i>Възраст*</i>			
	<i>до 24 г.</i>	<i>25 – 29 г.</i>	<i>30 - 55 г.</i>	<i>над 55 г.</i>
Наети	65.8	61.4	54.8	40.9
Безработни	24.0	27.7	34.7	37.5
Обучаващи се	7.4	7.4	7.7	10.0
Самонаети	2.8	3.0	1.5	1.6
Пенсионери	-	0.4	1.2	9.9

*Възрастта е изчислена към момента на тяхното включване в програмите и мерките.

Резултатите от проведената нетна оценка показват също, че най-високият нетен ефект се отчита при младежите до 24 навършени години (48.3 пр. п.⁸), следвани от младежите във възрастовата група 25 – 29 г., за които нетният ефект е 22.5 п. п. Това означава, че стимулирането на най-младите участници на пазара на труда води до много голям ефект чрез сравнително бързата им последваща реализация.

И през 2017 г. изпълнението на Гаранцията за младежта се наблюдаваше и отчиташе и на ниво ЕС. През декември м. г. държавите-членки представиха напредъка си по изпълнението на националните си планове и получиха оценки на изпълнението си, обобщение от които представляват Ключови послания по изпълнението на Гаранцията за младежта в ЕС, одобрени от Комитета по заетостта. Основните заключения от посланията показват, че:

- Държавите-членки остават ангажирани с изпълнението на Гаранцията, като в някои от тях е налице промяна в подхода, предвид промените на пазара на труда. Поставя се по-силен фокус върху повишаване на квалификацията на младежите, както и върху работата с млади хора, изправени пред множество пречки възпрепятстващи тяхната интеграция на пазара на труда.
- Повечето държави-членки въведоха нови форми на партньорства за изпълнението на Гаранцията, които са от основно значение за изпълнението на Препоръката и трябва да се доразвиват. Подходът се различава в отделните държави-членки – някои акцентират на местно равнище, а в други действията се координират централно.
- Необходимо е ефективно сътрудничество между обществената служба за заетост, образователната система и младежките организации.

⁸ Крайният нетен ефект общо за всички програми и мерки, финансирани с държавния бюджет по НПДЗ-2015 г., има стойност от 14.5 п. п.

- Достигането до младежи от групата NEETs и обхващането им в активиращи мерки все още е предизвикателство в много държави-членки, за което са необходими допълнителни усилия за разширяване на съществуващите мерки.
- Някои държави-членки са изправени пред предизвикателства, свързани с предоставянето на оферта (за включване в образование или заетост) в рамките на четири месеца. Това не е само в резултат от ограничен капацитет на обществените служби за заетост, но и предвид големия дял на неактивни младежи, които често са изправени пред множество проблеми, които е необходимо да бъдат решени, преди да приемат оферта, и които не са от компетентностите на службите за заетост.
- Резултатите от изпълнението, макар и все още непълни, показват положителни тенденции: почти половината от младежите работят, образоват се или се обучават 6 месеца след приключване на мярката по Гаранцията. За съжаление, съществуват значителни различия между държавите-членки.
- Работата по качеството на отправяните оферти трябва да продължи.
- Необходимо е да се мисли за гарантиране устойчивостта и приемствеността на интервенциите по Гаранцията за младежта, предвид факта, че повечето от тях се финансират със средства от Инициативата за младежка заетост и ЕСФ.
- В повечето страни е налице солиден методологичен подход за събирането и отчитането на данни за изпълнението на Гаранцията за младежта, въпреки че все още има проблеми със статистическата съвместимост. Продължават да съществуват сериозни предизвикателства за подобряване на данните, особено по отношение на ситуацията, в която се намират младежите след напускането на Гаранцията.

Към ключовите послания са приложени и информационни фишове за всяка отделна държава:

- В България действа Координационен съвет за изпълнение и мониторинг на Националния план за изпълнение на Европейската гаранция за младежта, който следи за изпълнението на Препоръката на централно ниво. Изпълнява се и Национално рамково споразумение за реализация на Плана, както и местни споразумения за действията на ниво община.
- България е на второ място с най-висок дял на младежите от групата NEETs.
- В България през 2016 г. 44.3% от младежите на възраст 15 – 24 г. не са получили оферта в рамките на препоръчителния 4-месечен период (при 49.1% средно за ЕС-28), като е налице значително подобрение в сравнение с 2014 г. В допълнение, 40.5% от младежите 15-24 г., напускащи Гаранцията, са получили оферта в рамките на 4 месеца, което отново е под средното за ЕС-28 (44.5%), но представлява подобрение с 13 п.п. в сравнение с 2014 г.
- Основният проследяващ показател за състоянието на младите хора след излизането от Гаранцията показва, че в България само за 28.6% от младежите е известно, че са в положителна ситуация – образование или заетост, вкл. стажуване или чиракуване, 6 месеца след излизане от Гаранцията. Трябва да се има предвид, обаче, че резултат е малък, вкл. защото ситуацията е неизвестна за мнозинството от напускащите (71.2%). Понастоящем е възможно да се следи само последващото положение на младежите, които са се включили в субсидирана заетост или са се върнали в образователната система.
- Основна област за подобрение на процеса по събиране и отчитане на данните в България следва да е събирането на информация относно състоянието на пазара на труда, в което се намират младежите след „излизане“ от Гаранцията (след напускане регистъра на АЗ).

В началото на декември 2017 г., в рамките на прегледа на изпълнението на Препоръката за Гаранцията за младежта, МТСП представи изпълнението на НПИЕГМ. В заключенията си ЕК посочи, че делът на младежите от групата NEETs остава много висок, но е налице подобрене в ситуацията на пазара на труда за младежта и напредък в прилагането на Гаранцията за младежта. Опасения съществуват относно дела на преждевременно напускащите училище, въпреки представените предприети действия в тази насока. Партньорството е засилено, но е необходимо по-силно участие на общинско ниво. Налице е несъответствие между образователната система и потребностите на пазара на труда. Като цяло, Гаранцията за младежта в България постига положителни резултати, но усилията трябва да продължат. По-специално, мерките за достигане и активиране трябва да бъдат засилени, за да се подобри обхватът на неактивните младежи.

Процесът по наблюдение и отчитане на изпълнението на Гаранцията за младежта на ниво ЕС включва и регулярни срещи на националните координатори, организирани два пъти годишно от Европейската комисия, в които участва и българският Национален координатор. В резултат от работата на националните координатори, ЕК изготвя фишове с кратко изложение на добри практики при изпълнението на Европейската гаранция за младежта, за България бе изготвен такъв за младежките медиатори към общините.

В резултат от срещите на националните координатори са посочени следните изводи, които са релевантни и за България:

- Изпълнението на Гаранцията за младежта ще продължи и следва да постави акцент освен върху неактивните младежи, също и върху тези с ниска и без квалификация и ниско образование.
- В бъдеще при реализацията на Гаранцията за младежта следва да се наблегне върху качеството на офертите, работата с NEETs и повишаване на капацитета на партньорите.

Мониторингът от страна на ЕК по изпълнението на НПИЕГМ ще продължи до 2020г., както посредством регулярното събиране на данни, предоставяни от АЗ, за изпълнението на Гаранцията за младежта в България, така и с преглед на напредъка по изпълнение на Препоръката за създаване на Гаранция за младежта.

Заключение

Статистическите данни за ситуацията на младежите на пазара на труда в България показват, че изпълняваните в контекста на Гаранцията за младежта действия са в правилната посока. Налице е натрупан опит, програмиран е и значителен по размер финансов ресурс (както от Инициативата за младежка заетост, така и от ЕСФ). През 2017 г. бе поставен акцент върху повишаване информираността на младежите, така че да бъдат обхванати повече от неактивните сред тях.

През 2017 г. са постигнати добри количествените показатели за изпълнение на Гаранцията. Оставащите предизвикателства са свързани с:

- отправянето на оферта към всеки младеж до четвъртия месец от оставането му без работа или напускане на образователната система,
- разширяването на обхвата на младежите от групата NEETs, включени в дейности по Гаранцията за младежта;

- засилен фокус върху работата с младежите без образование и квалификация, които преобладават в структурата на безработните младежи и са в риск от изпадане в продължителна безработица.

Предизвикателства са идентифицирани и по отношение обучението чрез работа (дуалната система на обучение): продължаващо недоверие към ефективността на дуалното обучение от страна на бизнеса и на училищните директори; недостатъчна активност на местните власти и на професионалните организации/камари/асоциации.

И през 2017 г. като цяло, продължи водещата роля на МТСП (посредством АЗ) и на МОН, в изпълнението на НПИЕГМ, посредством изпълнението на специфичните политики в областта на пазара на труда и образованието. Припознаването на Гаранцията за младежта като ангажимент на всички институции и организации, имащи отношение към политиките, свързани с младите хора, е необходимо да се засили през 2018 г. предизвикателство е по-силното ангажиране от страна на общинските администрации, както и от страна на младежките организации за сътрудничество, както и инициативност в изпълнението на Гаранцията за младежта.

Основен приоритет и през 2018 г. ще бъде отправянето на качествено предложение за обучение, работа или за връщане в образователната система към младежите, съобразно техните профили и търсенето на пазара на труда, като ще се фокусира върху отправянето на предложението до четвъртия месец от регистрацията им в бюрата по труда.

Обобщена информация за изпълнението на активните програми и мерки за заетост и обучение на регистрираните безработни младежи през 2017 г.

Показатели	Младежи до 29 г. (вкл.)	Младежи до 24 г. (вкл.)
Брой регистрирани младежи средномесечно през 2017 г.	33 600	12 920
Регистрирани с продължителност на регистрацията до 4 месеца	17 933	7 340
Регистрирани младежи през месеца (към 31.12.2017 г.)	32 995	12 451
Включени в консултиране и подпомагане при търсене на работа - безработни с предложена услуга, в това число новорегистрирани с изготвени индивидуални планове за действие, до 4-тия месец от регистрацията	160 444	66 333
Включени в обучение до 4-тия месец от регистрацията	2 062	1 223
Започнали работа по мерки за заетост до 4-тия месец от регистрацията	1 322	726
Започнали работа по програми за заетост до 4-тия месец от регистрацията	1 743	576
Започнали работа по ОП РЧР до 4-тия месец от регистрацията	9 985	4 841
Започнали работа на първичния пазар до 4-тия месец от регистрацията	39 634	14 655
Брой проведени младежки трудови борси	32	
Брой младежи, участвали в трудовите борси	3 497	1 229
брой младежи, започнали работа след участие в трудовите борси	1 306	407
от тях: - с регистрация в ДБТ	953	297
- без регистрация в ДБТ	353	110

Приложение 2

Включени безработни младежи в заетост по програми, проекти и насърчителни мерки, финансирани от държавния бюджет, в рамките на Националния план за действие по заетостта през 2017 г.

№	Програма / проект / мярка	15-24 г. (вкл.)	25-29 г. (вкл.)	Изразходвани средства от ДБ (лв.)*
1	Програма „Старт на кариерата“	218	881	5 053 059
2	Национална програма „Асистенти на хора с увреждания“	79	217	-
3	Национална програма за заетост и обучение на хора с трайни увреждания	19	61	-
4	Национална програма „Мелпомена“	20	61	-
5	Национална програма за заетост и обучение на бежанци	0	2	-
6	Програма за обучение и заетост на продължително безработни лица	19	77	-
7	Регионални програми за заетост	55	136	-
8	Проект „Красива България“	20	49	-
9	Проект „КРОС“	11	44	-
10	Проект „Шанс за работа – 2017“	27	76	-
11	Проект „Хоризонти - 2“	33	114	-
12	Проект „Стъпка напред“	36	102	-
13	Проект „Квалифицирани кадри за бизнеса“	59	145	-
14	Проект „Нова перспектива II“	6	12	-
15	Програма за обучение и заетост на безработни лица „Работа“	20	74	-
16	Насърчаване на работодателите да наемат безработни лица до 29-годишна възраст (чл. 36, ал.1 от ЗНЗ)	463	834	2 759 414
17	Насърчаване на работодателите да наемат безработни лица до 29-годишна възраст с трайни увреждания, включително военноинвалиди, както и младежи от социални заведения, завършили образованието си (чл. 36, ал. 2 от ЗНЗ)	0	5	29 164
18	Насърчаване на работодателите да наемат на непълно работно време безработни младежи до 29 г. с непрекъснато поддържана регистрация не по-малко от 12 месеца (чл. 36а от ЗНЗ)	9	20	53 065
19	Насърчаване на работодателите да наемат за стажуване безработни лица до 29 годишна възраст (чл. 41 от ЗНЗ)	9	16	57 738
20	Насърчаване наемаването на безработни младежи с основно и по-ниско образование и без квалификация за чиракуване под ръководството на наставник (чл. 41а от ЗНЗ)	15	30	134 450
21	Териториална мобилност на безработните лица, чрез осигуряване на заетост в населено място, отстоящо на	2	5	-

	повече от 50 км от населеното място по настоящ адрес (чл. 42,ал.3)			
22	Насърчаване разкриването на работни места за стажуване (чл. 46 от ЗНЗ)	0	3	
23	Насърчаване разкриването на работни места за обучение чрез работа (чл. 46а от ЗНЗ)	0	4	-
24	Насърчаване на предприемачеството за лица, регистрирали микропредприятие (чл. 49 от ЗНЗ)	3	8	-
25	Насърчаване на работодатели-микропредприятия да разкриват работни места, като се субсидират първите 5 разкрити работни места (чл. 50 от ЗНЗ)	32	79	-
26	Насърчаване на работодателите да наемат безработни лица с непрекъснато поддържана регистрация не по-малко от 6 месеца, безработни до 24 год., с основно и по-ниско образование и над 50 г. (чл. 51, ал. 1 от ЗНЗ)	80	80	-
27	Насърчаване на работодателите да наемат безработни лица с трайни увреждания (чл. 51, ал. 2 от ЗНЗ)	8	17	-
28	Насърчаване на работодателите да наемат безработни лица с трайни увреждания, вкл. военноинвалиди, за работа на пълно или непълно работно време (чл. 52 от ЗНЗ)	1	5	-
29	Насърчаване на работодателите да наемат безработни лица – самотни родители (осиновители) или майки (осиновителки) с деца до 5-годишна възраст (чл. 53а от ЗНЗ)	7	47	-
30	Насърчаване на работодателите да наемат продължително безработни лица (чл. 55в от ЗНЗ)	1	6	-
31	Насърчаване на работодателите да разкриват работни места за чиракуване (чл. 55г от ЗНЗ)	1	7	-
32	Насърчаване на работодателите да наемат безработни лица на „зелени работни места“ (чл. 55д от ЗНЗ)	2	16	-

* Посочени са средствата само по програмите/мерките, по които младежите са единствена целева група.